

Redovno izdanje lezbejskih novina, Broj 26, Godina XVII, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd 2011

TEMA BROJA: LEZBEJSKI ŽIVOT I AKTIVIZAM

AKTIVIZAM KROZ EDUKACIJU: LABRISOVE AKTIVNOSTI, IDENTITETI KOJI NAS NEPRESTANO GRADE

AKTIVIZAM KROZ UMETNOST: INTERVJU HELENA JANEČIĆ, NLO FESTIVAL UMETNOST RADI AKCIJE

AKTIVIZAM NA ULICI: SPLIT PRAJD

LIČNE PRIČE

AKTIVIZAM

ŽIVOT

SADRŽAJ:**3 UMESTO UVODNIKA****AKTIVIZAM KROZ UMETNOST****4 INTERVJU SA HELENOM JANEČIĆ : LEZBEJKE SU MOJA CILJNA GRUPA****AKTIVIZAM KROZ EDUKACIJU****8 LABRIS SPORTSKA GRUPA****9 PREVENCIJA RAKA DOJKE I EDUKACIJA ZA SAMOPREGLED****TEMA BROJA****10 LIČNE PRIČE****AKTIVIZAM NA ULICI****14 SPLIT PRAJD: HILJADU ZAŠTO?****AKTIVIZAM KROZ EDUKACIJU****16 STRATEŠKO PARNIČENJE****AKTIVIZAM KROZ UMETNOST****17 VENTIL****18 NLO FESTIVAL: UMETNOST RADI AKCIJE, FESTIVAL RADI ISKORAK/A****AKTIVIZAM KROZ EDUKACIJU****22 IDENTITETI KAO POLJA ISTRAŽIVANJA: PUT KOJI NAS NEPRESTANO GRADI****26 LABRISOVE PUBLIKACIJE***Besplatno psihološko savetovanje*

Psihološko savetovalište je bezbedno mesto gde lezbejke, biseksualne i druge žene čija je seksualna orijentacija drugačija od heteroseksualne mogu da iznesu svoje probleme, nedoumice i pitanja psihološkinji koja razume specifičnosti lezbejske egzistencije, homofobije i problema sa kojima se susrećemo. Zainteresovane žene susret sa psihološkinjom mogu zakazati putem telefona 061/188 2723 ili putem e-maila lez.savet@gmail.com. Telefonsko zakazivanje susreta vrši se isključivo ponedeljkom i petkom od 10 do 12 h. Razgovore će obavljati psihološkinje Biljana Popović i Dragana Ilić, u prostorijama Psiholoških prostora. Savetovalište je potpuno besplatno.

UMESTO UVODNIKA

PIŠE DRAGOSLAVA BARZUT

Kada paralelno razmišljamo o lezbejskom životu i aktivizmu, mogli bismo tok misli da pratimo u dva smera. Prvi, i osnovni tok bi svakako ove dve pojave spojio u nerazdvojnu celinu koja ne može da funkcioniše ako se iz nje izvuče bilo koji njen deo; on se račva u niz pitanja čije traganje za odgovorima predstavlja osnovu svakog mišljenja, pa samim tim i življenja, jer se mišljenje ostvaruje jedino kroz neprestano postavljanje tih pitanja. A kao što je poznato, bez dobro postavljenog pitanja nema ni dobrog odgovora, čija je tajna upravo u tome što nikada ne možemo doći do konačnog odgovora. To traganje između beskonačnog odgovora i konačnog uživanja je upravo put ka saznanju koje smiruje ali i drži u neizvesnosti jer ona prirodno proistiće iz težnje za stalnim napredovanjem. Drugi tok dovodio bi život i aktivizam u blizak odnos, ali tako da svaki deo ima svoj integritet kojim osvetljuje i slabosti i prednosti ovog drugog.

Cela priča oko dela i celine više bi mogla da se stavi u kontekst lezbejskog života nego aktivizma. Lezbejski život i aktivizam su mesto susreta o ideji slobodne volje, temeljne za izgranjivanje stabilne ličnosti. Život bi u tom smislu predstavljao naš privatni deo ličnosti, a aktivizam javni, s tim što je javni deo u ovom slučaju od presudne važnosti za ostvarivanje našeg privatnog bića koje urođeno ima potrebu i za spoljašnjim potvrđivanjem. Tražiti sebe u javnosti jednak je težak zadatak kao i naći sebe u privatnom, ali ako smo ostvarili unutrašnju saglasnost sa sobom, aktivizam nas može ubaciti u svakodnevnicu, tj. u svakodnevni susret sa sobom; ona bi nas oslobođala naše nesigurnosti koja potiče od neobičnosti našeg bića, od pogleda onih koji nas posmatraju kao disidente života. Ali ta neobičnost je upravo dragocenija zbog toga što nije prisutna u većini, već u njenom najsensibilnijem delu društva, jedinom delu koji je, u ovim godinama kada vlada masa a ne ideja, možda jedini spreman da nešto istinski uradi ne samo za sebe, već i za sve one oko sebe. Sve one koje svojim nekad i minimalnim delovanjem u toj manjini čine maksimalne duhovne i duševne napore.

Živeći ovakav život obojen aktivizmom bio bi značajan kako za samopotvrđivanje, tako i za iskustvo za generacije koje dolaze, i koje treba da dočekaju bolje, liberalnije društvo, otvorenije za promene, raširenih ruku za sve one koji tek treba da otvore svoje oči za šarenii svet i iskustva neprocenjive vrednosti.

Misliti o aktivizmu, raditi za sebe, druge, boriti se za život, voleti otvoreno i iskreno recept je i za one koji bi više da žive, a manje da misle, i za one koje ispunjava i sama misao o životu. Zato, počni da živiš i pre nego što za to dođe vreme.

Cela priča oko dela i celine više bi mogla da se stavi u kontekst lezbejskog života nego aktivizma. Lezbejski život i aktivizam su mesto susreta o ideji slobodne volje, temeljne za izgranjivanje stabilne ličnosti. Život bi u tom smislu predstavljao naš privatni deo ličnosti, a aktivizam javni, s tim što je javni deo u ovom slučaju od presudne važnosti za ostvarivanje našeg privatnog bića koje urođeno ima potrebu i za spoljašnjim potvrđivanjem.

INTERVJU SA HELENOM JANEČIĆ

LEZBEJKE SU MOJA CILJNA GRUPA

STRIP HELENE JANEČIĆ, MLADE SLIKARKE IZ OSIJEKA, IMALI SMO PRILIKU POGLEDATI U OKVIRU NLO FESTIVALA „UMJETNOST RADI AKCIJE“, ODRŽANOM U OKTOBRU MESECU U NOVOM SADU. NJENE IZLOŽBE „SNAŠE“ I „ZGODNE ŽENE SPAŠAVAJU STVAR“ ETABLIRALE SU JE KAO TALENTOVANU MLADU CRTAČICU STRIPOVA, KOJA BIRA LEZBEJSKU TEMATIKU ZA SVOJE CRTANE STORIJE. ZA OVAJ BROJ LABRISOVIH NOVINA, RAZGOVARAMO SA HELENOM O PREPLITANJU AKTIVIZMA I UMETNOSTI, O TOME ŠTA BI TO BIO LEZBEJSKI STRIP KAO I O KULTURNOJ SARADNJI UMETNICA I AKTIVISTKINJA IZ REGIONA

Priredilo uredništvo

Slavonka koja voli kulen, tamburaše i bećarce i autorka buduće Hrvatske lezbejske himne (izvor: Queer.hr). Helena Janečić poznata je kao talentovana slikarka i crtačica stripova, pored toga često za sebe kaže da je i neostvarena fudbalerka.

U intervjuu koji je dala za Queer.hr podsetila je da je strip dugo bio muško područje: „pa su i stripove sa ženskim likovima poput Catwoman, Batwoman i Wonderwoman crtali frajeri i rađeni su za straight publiku. Zanimljivo je da sve imaju ogromne sise, oskudne kostime i izgledaju jednako. No, stripovske izdavačke kuće, čini mi se, polako se okreću LGBT temama i LGBT publici. Pre par godina napravili su seriju s Batwoman u kom je ona gay. Sve je više i više ženskih strip autorki koje rade stripove sa jakim ženskim likovima koje spašavaju stvar, a čije vreme tek dolazi“.

Strip Helene Janečić, mlade slikarke iz Osijeka, imali smo priliku pogledati u okviru NLO festivala „Umjetnost radi akcije“, održanom u oktobru mesecu u Novom Sadu. Njene izložbe „Snaše“ i „Zgodne žene spašavaju stvar“ etablirale su je kao talentovanu mladu crtačicu stripova, koja bira lezbejsku tematiku za svoje crtane storije. Za ovaj broj Labrisovih novina, razgovaramo sa Helenom o preplitanju aktivizma i umetnosti, o tome šta bi to bio lezbejski strip kao i o kulturnoj saradnji umetnica i aktivistkinja iz regiona.

Da li si zadovoljna izložbom u Novom Sadu? Kakva su tvoja iskustva sa lezbejskim festivalima u Srbiji?

Novi Sad i djevojke iz NLO-a su mi ostale u lijepom sjećanju još od 2008. kad sam skupa sa bubenjarcicom iz „Bura benda“ izvela spontani nastup na večeri ženskih bendova. Godinama

ime i prezime / mjesto:
Helena Janečić / Osijek
datum rođenja:
1.5.1979. godine
obrazovanje: BA in Visual Arts, ALU Zagreb

**AKTIVIZAM
SE MOŽE PROVODITI
NA PUNO NAČINA,
I SAMO TO ŠTO SAM
JAVNO GAY JE VEĆ
AKTIVIZAM
U NEKU RUKU**

smo još pričali o tom nastupu. Tako da sam se vrlo rado odazvala pozivu da sudjelujem sa izložbom na festivalu „Umjetnost radi akcije“. Volim kad se lezbijski festivali i ljudi koji ga organiziraju interesiraju za moj rad, jer ipak lezbijke su moja ciljana skupina. Uz to je bio osiguran i honorar, što je nešto što većina festivala i izlagачkih prostora u

Hrvatskoj, pa i vani, nema. Svidio mi se njihov profesionalni pristup i nadam se novoj suradnji u budućnosti. Narančno htjela bi spomenuti sudjelovanje na *Lezbejskoj nedelji* u Beogradu gdje su nas organizatorice iz Labrisa jako lijepo ugostile. Kroz radionice i druženja, razvila su se nova poznanstva, a to je uvjek inspirativno za nove projekte.

Kakva je priroda odnosa između umjetničkog i aktivističkog angažmana, šta čemu prethodi?

Prije sam mislila da su moji radovi usko vezani za aktivizam, ali sada se sve više udaljujem od tog mišljenja. Na kraju krajeva to su samo slike koje prikazuju moju svakodnevnicu i ljudske odnose, a aktivizam je prisutan samo zato što

**UMJETNICI
KOJI SU GAY ILI
LEZBIJKE
NEKAKO TO
NE IZRAŽAVAJU U
RADOVIMA JER SE
BOJE DA ĆE IH
STRPATI U
„GAY“ LADICU**

ADVENTURES OF HORNY DYKE

NA KONCERTU LE ZBORA!

JOOOOVAAAANOOO...

JOOOOVAAAANKEEE...

su ti odnosi u manjini u Hrvatskoj. Aktivizam se može provoditi na puno načina, i samo to što sam javno gay je već aktivizam u neku ruku. Moji radovi imaju i edukativnu komponentu. Dok sam ja odrastala, nisam imala puno prilike videti lezbejke. Želim mladim gej ljudima da ponudim model s kojim se mogu poistovetiti.

Koliko je lako/teško biti out lezbejka na našoj umetničkoj sceni?

Nije lako biti umetnica uopšte, a to što sam out ne menja puno stvari. Kako kaže Marina Abramović, nema ženske i muške umetnosti, ima samo dobre i loše.

Šta Horny Dyke čini heroinom današnjeg doba? Zašto smo fascinirani njenim avanturama i povavom?

Iako još treba puno posla na stripu *Horny dyke* i njezinom liku, mislim da je njezino očito izražavanje lezbijske požude u kombinaciji sa superjunačkim žanrom ono što je čini privlačnom. Uobičajena superherojska posla

nju ne zanimaju previše, ona štiti svojih 10 odsto populacije i ponavlja voli uskočiti u pomoć djevojkama i ženama u svakodnevnim poslovima kao što su pranje prozora, odvoz velikog otpada i slično. Kad sam razmišljala o stvaranju superheroine sljedila sam određeni obrazac, ono izgled, kostim, supermoći, prijatelji, neprijatelji, uzrečice, i tu sam sprovela ideje koje smatram važnima. Udoban kostim sa puno džepova, uzrečice koje uključuju ženske pop ikone, odmak od šabloni i stereotipova ženskih likova.

Koliko je danas dominantna kultura u Hrvatskoj ili ovde u Srbiji, spremna da prihvati LGBTQ kulturu?

Mislim da je stvar u osobnom stavu. Ja smatram da je kultura spremna na LGBTQ motive, ali nema puno onih koji bi ih ponudili. Umjetnici koji su gay ili lezbejke nekako to ne izražavaju u radovima jer se boje da će ih strpati u „gay“ ladicu. Nisam imala loših iskustava kod izlaganja radova, u smislu da su bili cenzurirani.

**OČITO
IZRAŽAVANJE
LEZBIJSKE POŽUDE
U KOMBINACIJI
SA SUPERJUNAČKIM
ŽANROM
ČINI HORNY DYKE
PRIVLAČNOM**

**SVE JE VIŠE
ŽENSKIH STRIP AUTORKI
KOJE RAĐE STRIPOVE
SA JAKIM ŽENSKIM
LIKOVIMA KOJE
SPAŠAVAJU STVAR,
A ČIE VREME TEK
DOLAZI**

**Koje stripove svaka lezbejka mora
da pročita?**

Aha, ovo je sad vrlo važno pitanje. Mislim da je obavezna lezbijska strip lektira Alison Bechdel i njezine „Dykes to watch out for“- koji zakon strip, totalno joj zavidim jer je uspjela stvoriti likove sa kojima sam se poistovjetila i priču koju sam progutala u jedno večer. I lezbijke u njezinim stripovima su seksualno aktivne, a to jako volim.

Još jedan strip koji bi lezbijkama bio interesantan je „Dylan Dog“. On je istraživač nadprirodnih stvari i u svakom broju se spetlja sa drugom djevojkom, ali to se desi na neki romantičan način. Uz to je vegetarijanac.

Ta dva su recimo klasici stripa, a sad ima jako puno stripova koji se objavljaju na internetu, izdvojila bih „I was kidnapped by lesbian pirates from outer space“. Preporučila bi i „Love and Rockets“, seriju Hoppers 13, jer se fokusira na romansu dvije djevojke.

**Sa kojim umetnicama iz regionala
sarađuješ?**

Kreativne suradnice nalazim iz redova književnica, dizajnerica, pravnica, lin-

gvistica, ukratko nemoraju biti isključivo likovne umjetnice. Moje devojke i prijateljice najčešće postaju moje suradnice i modeli. Off and on surađujem sa jednom stripašicom iz Zagreba, Leom Kralj Jager. Moja prva i velika suradnja je bila sa Anom Opalić na fotografijama koje smo nazvali „Autoportreti“.

U zadnje vrijeme surađujem dosta i sa *Le žborom* na vizualima, i kao član zбора. Kao njihov veliki fan odlučila sam ih staviti u jedan od *Horny dyke* stripova i tu je krenila suradnja.

**Možemo li uskoro očekivati neku
novu crtanu seriju?**

Evo baš kad spominjem *Le žbor* imala sam u planu napraviti jedan duži strip gdje *Horny dyke* odlazi snjima na turneju. Mislim da bi to bila urnebesna radnja, nešto kao „Neki to vole vruće“. Nešto skorijeg datuma će biti izložba u kojoj ću prikazati *Horny dyke* kao lik iz srednjeg vijeka. Stay tuned.

AKTIVNOSTI LABRISA

LABRIS SPORTSKA GRUPA

INICIJATIVA JE POKRENUTA PREKO FEJSBUKA KRAJEM AVGUSTA 2011. GODINE. ODMAH SE JAVILO VIŠE OD PETNAEST DEVOJAKA KOJE SU BILE ZAINTERESOVANE PRE SVEGA ZA KOŠARKU, STONI TENIS I BADMINTON

Labris sportska grupa je grupa koja okuplja lezbejke, biseksualne, trans i friendly žene oko sportsa i rekreacije.

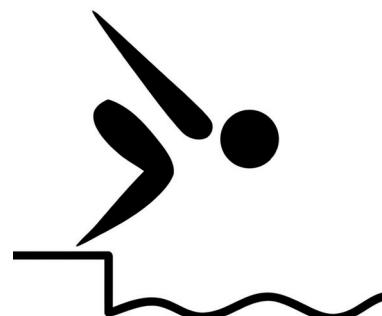
Osnovana je početkom septembra 2011. iz želje da se u Beogradu i Srbiji

sportska grupa već učestvovala na regionalnoj sportskoj manifestaciji Queer Sport Weekend u Zagrebu od 21. do 23. oktobra i postigla vrlo dobar uspeh na turniru u basketu osvojivši drugo mesto.

Labris sportska grupa za sada funk-

koje svakako treba iskoristiti. To je odličan način da vikend provedete u prirodi, baveći se nečim što će vam jačati i duh i telo.

Devojke koje su zainteresovane za ovu Labrisovu aktivnost trebalo bi da

stvori mogućnost za bavljenjem sportom i rekreacijom za ovu populaciju. Inicijativa je pokrenuta preko Fejsbuka krajem avgusta 2011. godine. Odmah se javilo više od petnaest devojaka koje su bile zainteresovane pre svega za košarku, stoni tenis i badminton. U roku od dve nedelje osnovana je grupa i dogovorenog sa Labrisom da funkcioniše pri toj organizaciji. Prvi tening održan je na Adi ciganlji 11. septembra 2011. Od tog trenutka grupa se okuplja redovno svake nedelje.

Cilj grupe je pre svega druženje kroz sport i rekreaciju, ali učestovanje na LGBTQ takmičenjima koja se već više od deset godina održavaju širom Evrope i sveta gde je LGBTQ sport izuzetno razvijen. Tako je Labris

cionište kao sportsko društvo sa više sportskih sekacija. Aktuelni sportovi su košarka, badminton, stoni tenis, a postoje i inicijative za osnivanje trkačke i biciklističke sekcije.

Aktivnosti od novembra do aprila meseca naredne godine odvijaće se u iznajmljenoj sali, jednom nedeljno, pa su zbog toga ograničene na sportove koje je moguće praktikovati u zatvorenom.

Pokrenuta je inicijativa da se od proleća 2012. godine organizuju kraće grupne bike ture. Kretalo bi se iz Beograda, u trajanju od dva dana (vikend). Postoji mogućnost kampovanja ili jednog noćenja u nekom od lokalnih hotela. U Srbiji postoje biciklističke staze koje su zabavne i

tokom zime rade na održavanju kondicije: vožnja napolju, sobni bike ili u teretani. Rute za vožnju koje će se organizovati neće biti takmičarskog karaktera već vožnja kroz prirodu i divljinu sprskog saobraćaja. Akcenat je na druženju i avanturi. Međutim, ipak je neophodno da možete dva dana da se održite na dva točka, pod lakšom opremom i stalnim tempom.

Bilo koji sport, bilo koja fizička aktivnost presudni su za transformaciju energije koja je preko potrebna za aktivnost svih stanica u organizmu. Uticaj fizičke aktivnosti na očuvanje i unapređivanje zdravlja je veliki, zato je Labris pokrenuo grupu koja će okupljati žene različite seksualne orientacije, gde će svaka od njih moći da se posveti svom telu i kondiciji.

AKTIVNOSTI LABRISA

PREVENCIJA RAKA DOJKE I EDUKACIJA ZA SAMOPREGLED

RADIONICA „PREVENCIJA RAKA DOJKE I EDUKACIJA ZA SAMOPREGLED“ ODRŽANA JE 31. OKTOBRA 2011.
GODINE U BEOGRADU, U PROSTORIJAMA LABRISA. AUTORKA I VODITELJKA RADIONICE BILA JE VIŠA
MEDICINSKA SESTRA **VESNA IMBRONJEV**

Rak dojke je najčešće maligno oboljenje žena, a jedna je od najčešćih malignih oboljenja uopšte. Na našoj planeti svaka tri minuta se kod jedne žene dijagnostikuje rak dojke. Svaka osma žena će za svoj životni vek (od oko 85 godina) oboleti od raka dojke. U većini zemalja sveta, poslednjih decenija, rak dojke je u stalnom porastu i sve češće obolevaju žene mlađe životne dobi. Preko 70% raka dojke pronađu same žene prilikom samopregleda dojki. Zato je Labris organizovao radionicu „Prevencija raka dojke i edukacija za samopregled“. Radionica je održana 31. oktobra 2011. godine u Beogradu, u prostorijama Labrisa.

Autorka i voditeljka radionice bila je viša medicinska sestra Vesna Imbronjev.

Ideja radionice bila je da se kroz teoriju, lične primere i diskusiju, učesnicama radionica približe uzročnici nastanka raka dojke, simptomi, kao i prevencija i lečenje raka dojke. Radionici je prisustvovalo 9 učesnica, radionica je trajala dva sata, i bila je sve vreme interaktivna.

Radionica se sastojala iz:

Prvog bloka: teorija

Drugog bloka: torzo (vežba)

Trećeg bloka: diskusija

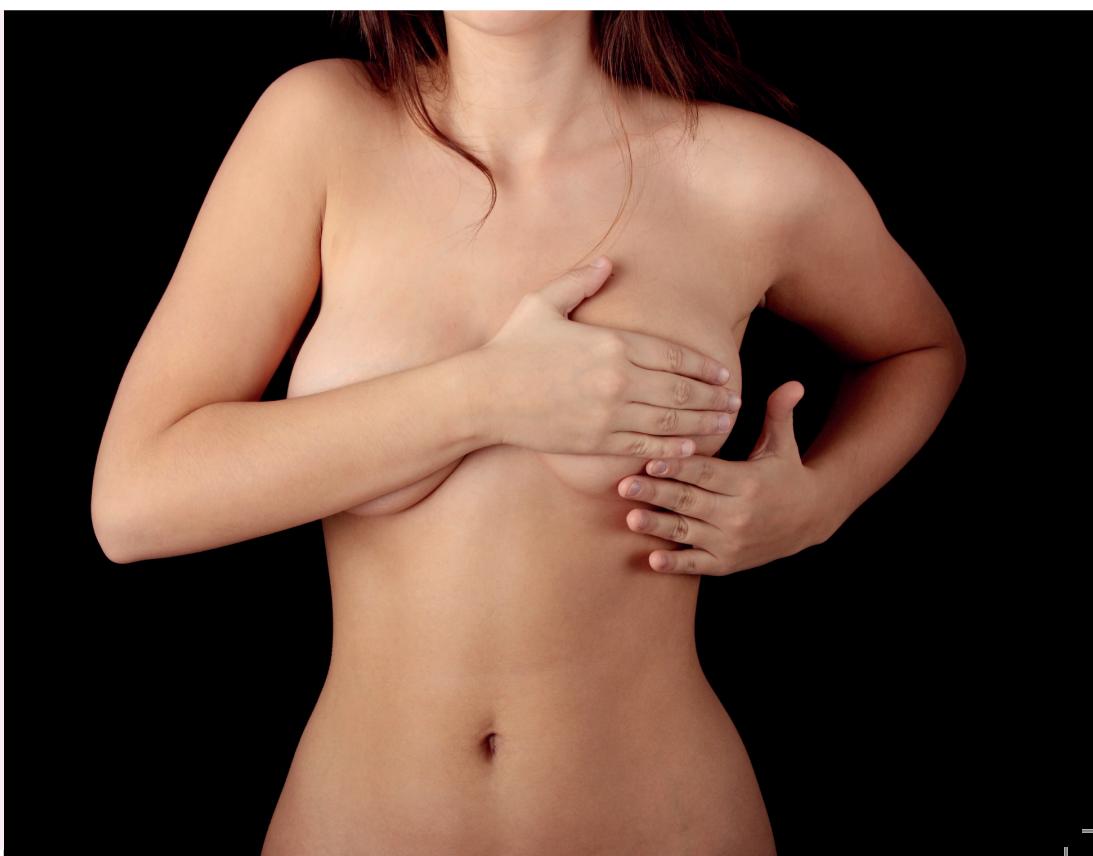
Pregled evaluacionih upitnika:

Motivacija učesnica radionice: želja za novim saznanjima, želja za edu-

kacijom o samopregledu i metodama prevencije raka dojke.

Nastanak naslednjog raka je samo 5-10 %. Ostali slučajevi imaju druge uzročnike. Rak dojke je vodeći uzrok smrtnosti kod žena između 40 i 55 godina. Sa druge strane, nikada niste premlade da obolite od raka dojke. Sa mesečnim samopregledom trebalo bi početi od 20-te godine. Treba znati da niko nije otporan na rak, kao i da zahteva obavezno lečenje. Rak ne mora da se završi smrtnim ishodom. Može da se lečiti, posebno ako se otkrije u ranom stadijumu, dok se nije proširio po telu. Zato su ovakve radionice edukativnog karaktera od velikog značaja za borbu protiv ove bolesti.

**RAK DOJKE JE VODEĆI
UZROK SMRTNOSTI
KOD ŽENA.
SA MESEČNIM
SAMOPREGLEDOM
TREBALO BI POČETI OD
20-TE GODINE**

TEMA BROJA

ŠTA TEBI ZNAČI AKTIVIZAM?

KAKO VIDITE SEBE U AKTIVIZMU? KADA ŽIVOT PRELAZI U AKTIVIZAM A KADA AKTIVIZAM PRERASTA U NAČIN ŽIVOTA? KOLIKO JE LAKO/TEŠKO/NAPORNO BAVITI SE AKTIVIZMOM U SRBIJI?

Ono što me je pokrenulo i motivisalo da prvi put dođem u Labris bila je jaka želja da se otarasim sopstvene homofobije i izđem iz svog malog sveta punog strahova u koji su me zatvorili društvo i okolina. Uprkos raznim sumnjama, usudila sam se da se pojavit te nedelje u Labrisu gde su se okupile žene da bi prisustvovali radionici „Internalizovana homofobija i coming out“. Vrata mi je otvorila koordinatorka info centra i od toga trenutka u mom životu ništa nije isto. Upoznala sam neke divne žene, saznala toliko toga o sebi, homofobiji, načinima za borbu protiv iste, zašto je važno „autovati se“ i još mnogo toga. Po prvi put u životu sam osetila da negde zaista pripadam i da sam prihvaćena. To sada zvući smešno i neverovatno, ali u to vreme, ja sam se osećala kao da sam preporođena. Vremenom sam postala stalna gošća Labrisa i počela da uvidam mogućnosti svog doprinosa zajednici. Znajući koliko su meni tog i svakog narednog dana pomogle žene u Labrisu, sama pomisao da bih i ja mogla nekome da pomognem, činila me je jako srećnom. Nekada to može da bude i samo razgovor pun razumevanja, razmena iskustva, a da se učini mnogo. Na potpuno ličnom planu, za mene to znači ceo svet. Razbijanje predrasuda i oslobođanje od homofobije na nekom mikro nivou, uvek ima efekta i značaja. Tu počinje moj aktivizam.

USUDILA
SAM SE

J.O.

Da sam lezbijka, još od detinjstva, bila je svesna gospođa roditeljica kada me je prvi put nahvatala kako zdušno celivam *barbiku*. Do svoje dvadeset i osme godine nisam imala hrabrosti da prihvatom činjenicu da su žene te koje mi se dopadaju. Bila sam gotovo sigurna da sve devojčice sanjaju poljupce sa drugim devojčicama, ali da se o tome jednostavno ne priča. Buduće prijateljice nisam birala ja, nego moji „leptirići u stomaku“. Pored toga što sam se krila, patila sam, maštala, znala, a opet potiskivala to znanje u polje nesvesnog. U periodu pre lezbinizma, nešto pre prvog takvog iskustva, upoznala sam mnóstvo LGBT osoba koje su mi pomogle i olakšale mi da prihvatom sebe kao biseksualno-lezbo-transekualnu queericu. Jednoj devojčici posebno hvala. Veliku sigurnost osetila sam i kada sam prvi put kročila u NLO i upoznala se s tadašnjim NLO-icama. Pružile su mi osećaj sigurnosti, zajedništva, topline, razumevanja. Naučile da postujem i volim različitosti, i sebe kao „drugačiju“. Ponosna sam što se drugarim sa raznim micicama, slatkicama, Labrisicama, NLO-icama. U svemu ih podržavam, kao i one mene. Ni dan danas ne mogu sa preciznošću da iznesem paletu mojih identiteta, ali jedno je sigurno: VOLIM ŽENE.

PRIHVATIM
SEBE KAO
BISEKSUALNO-
-LEZBO-
-TRANSEKSUALNU
QUEERICU

LJUCIFER

Aktivizam je za mene uvek predstavljao jednu vrstu odgovora na ono što se dešava spolja. Naravno, moj aktivizam je uvek bio obeležen mojim pogledom na svet, željama i potrebama. Na samom početku, inicijativa ka spolja, ka tome da se aktiviram u društveno-političkom smislu, bila je zasnovana na idejama. Te ideje su dolazile iz knjiga humanističke orijentacije, uglavnom filozofije.

Najveći impuls ka aktiviranju je izazvao sudsar mojih „emocija sa razumom“ kroz upoznavanje feminističkih teorija. To me je zauvek okrenulo ka tumačenju sveta kroz „žensko“ pitanje, zapravo: moje pitanje. Tada već postajem svesna iluzije granice ličnog i političkog, privatnog i javnog. Drugim rečima postajem svesna da moja uloga one koja je „žensko“, one koja se oseća manje vrednom, ona koja ne razume logiku nauke nastale u patrijarhalnom simboličkom poretku, one koja se teško snalazi u trci za položajem, one kojoj emocije utiču na to kako će raditi posao, kako će čitati i učiti, one čija je seksualnost uvek uključena u određivanje „društvene pozicije“ itd., nije samo moje lično i jedinstveno iskustvo. Delim ga sa Drugima koje su označene kao Žene. Sa tim saznanjem da me je „sistem“ na neki način „prevario“, moj aktivizam postaje bunt protiv tog sistema. Konkretno, moj odgovor je bio da istražujem i „širim vest“ o postojanju, uticaju i širini patrijarhata, sa drugim i za druge „prevarene“. Počela sam da čitam feminističke teorije, da pravim razliku između feminističkog sistema vrednosti i drugih, da uočavam razlike među feminismima, kao i razlike između onoga što čitam i iskustva u feminističkim grupama. Kasnije moj aktivistički fokus, u skladu sa tim da je lično političko, postaje seksualnost i zalaganje za pravljenje društveno-političkog prostora za sve one koji nisu heteroseksualni. U tom smislu, aktivizam ostaje za mene odgovor na ono što se dešava u društvu i kreiranje alternative postojećom.

Naravno, odluka da budem ona koja će da odgovara, reaguje, inicira i producira u društveno političkom smislu, ostavila je ogromne posledice u mom životu, odrastanju, međuljudskim odnosima, stanju moga uma i tela. Mogu slobodno da napišem da sam „u aktivizmu“ naučila šta je nasilje, kako biti u depresiji, kako biti cinična, kako ni Prvi ni Drugi ne prihvataju Drugost, kako ljudi ne poznaju sami sebe, kako ne postoji solidarnost, kako je teško empatisati, kako je teško razumeti i kako je lako ne pripadati. Mislim da je najvažnije to što me je naučio da sam „sama sebi na prvom mestu“ uprkos normama koje me etiketiraju i stavljaju na mesto Druge.

**AKTIVIZAM
OSTAJE
ZA MENE
ODGOVOR
NA ONO ŠTO SE
DEŠAVA
U DRUŠTVU
I KREIRANJE
ALTERNATIVE
POSTOJEĆOM**

KSENIA

Aktivizam mi je dao prostor u kom sam imala šansu da menjam sebe i utičem na to da se i drugi, oni oko mene, menjaju. Osnažio me je, podstakao na učenje o sebi i drugima. Rasla sam i dalje rastem uz njega. Aktivizam za mene znači i neprekidnu svest o mojoj odgovornosti u odnosu na menjanje društvene realnosti. Aktivizam je način življenja koji biramo kako bismo mogli da ukažemo na probleme u društvu i jednu drugaćiju perspektivu za njihovo rešavanje. Aktivizam je put ka promeni.

Neprekidno generisanje energije da se sa nepravdama sa kojima se suočavamo nosim, i nastojanje da se na njih ukaže, a potom i rad kako bi se one ublažile i zaustavile.

To što sam aktivistkinja je jedan od mojih najsnažnijih identiteta. Iz perspektive neke dalje budućnosti, daje mi smisao mog postojanja na ovom svetu.

**AKTIVIZAM
ME OSNAŽIO**

TIJANA POPIVODA

TEMA BROJA

ŠTA TEBI ZNAČI AKTIVIZAM?

KAKO VIDITE SEBE U AKTIVIZMU? KADA ŽIVOT PRELAZI U AKTIVIZAM A KADA AKTIVIZAM PRERASTA U NAČIN ŽIVOTA? KOLIKO JE LAKO/TEŠKO/NAPORNO BAVITI SE AKTIVIZMOM U SRBIJI?

Iako nikada nisam mislila da će uploviti u vode aktivizma, on je postao sastavni deo mog života. Biti lezbejka u našem društvu podrazumeva ne prestanu borbu, kako sa samom sobom, tako i sa okolinom; ona za mene predstavlja aktivizam iz kog crpim inspiraciju i eneriju koju kanališem ka osnaživanju sebe i drugih lezbejki. Bavljenje aktivizmom nije mnogo uticalo na moj život, pošto sam oduvek imala jasno definisane stavove i ciljeve, samo je do prineo težnji ka poboljšanju položaja lezbejki i žena drugačije seksualne orijantacije od heteroseksualne. Rad, druženje, interakcija sa ženama je nešto što me ispunjava i čini srećnom jer je svaka žena posebna na svoj način, svaka je nepresušan izvor inspiracije.

Asocijaciju DUGA su osnovale LGBT osobe 2004. godine sa ciljem da unaprede kvalitet života ove populacije. U sklopu drop in centra Asocijacije DUGA u Šapcu, od utorka do petka u periodu od 17h do 22h, korisnicama se pruža psihosocijalna podrška, parnjačko savetovanje, medicinske konsultacije, savetovanje u slučaju diskriminacije, online savetovanje, savetovanje putem info linije. Osim pomenutih aktivnosti organizuju se druženja, žurke, gledanje filmova i serija sa LGBT tematikom, izleti, kampovanja, radionice, kao i druge aktivnosti prema potrebama i željama korisnika. Pored drop in centra, ove godine su otvorena još dva takva centra u Sremskoj Mitrovici i Valjevu. Isto tako, zbog velike teritorije koju pokrivamo (Mačvanski, Sremski, Kolubarski, Zlatiborski i Moravički okrug) medicinskom mobilnom jedinicom ove usluge pružamo i na terenu, kao i testiranje brzim testovima na HIV, hepatitis C i sifilis. Sve aktivnosti Asocijacije DUGA obuhvataju celokupnu LGBT populaciju.

RAD, DRUŽENJE,
INTERAKCIJA
SA ŽENAMA JE
NEŠTO ŠTO ME
ISPUNJAVA

Aktivizam je uneo jednu potpuno novu dimenziju u moj život, ranije nisam imala običaj da toliko promišljam o svakom aspektu života, da toliko sve dovodim u pitanje. Aktivizam i bavljenje ljudskim pravima naučili su me da se ništa ne podrazumeva i ne pretpostavlja. Ljudska prava su jedna od najvećih tekovina savremene civilizacije i zbog toga se treba boriti za njih, ne treba se zadovoljiti postojećim, već stalno tražiti više! Da nismo u prošlosti težili boljem, danas ne bismo imali ni elementarna ljudska prava. Neko je uvek žrtvovao više svoje slobode, neko se upornije borio za to da nosimo i sukne i farmerke, da ne sedimo kraj ognjišta, već da radimo ravnopravno kao muškarci, da imamo pravo na abortus, školovajne, pravo glasa.

SVE DOK LGBTI OSOBE NE BUDU U POTPUNOSTI IZJEDNAČENI, ZA SVE NAS IMA POSLA

Sve dok LGBTI osobe ne budu u potpunosti izjednačeni – za sve nas ima posla.

Drago mi je da se u ovaj zemlji borim za ljudska prava jer su to još uvek pionirski koraci, ne baš poput onih koje su činili Lepa, Nebrigić i ekipa okupljena oko *Arkadije* i *Žena u crnom*, ali i dalje smo, takoreći, na nekoj sredini. A takvi su koraci najsladji jer je svaki pomak ogroman.

Drago mi je da sam deo LGBTI pokreta, da sam deo Labrisa. Tu energiju nije moguće naći ni na jednom mestu.

Podeliću sa svima jedan osećaj sa Split Pride-a koji me tera da se i posle pola godine najezđim čak i sada dok o tome samo pišem.

Stojimo u uskoj ulici, samo nekoliko metara pre nego što ćemo izaći na predivnu Rивu koja tog dana nije bila onakva kakva je i inače - predivna, bila je usko bojno polje, deo za brzi šrapac kroz koji treba da prodjemo kako bismo dobili neki rekvizit iz arsenala hrvatskog domoljublja, kako nam sledeće godine ne bi palo na pamet da dođemo. U tom trenutku Lepa me zagrli i kaže: „Nećemo uspeti, nećemo moći dalje...“. Taj osećaj da smo nas dve, sve hrabre žene i muškarci tog dana bili jedno, bio je nestvaran, i taj strah koji sam osetila samo me je učvrstio u želji da guram dalje. Nije me zaustavio kao što se ni mi nismo zaustavili tog dana. Lepa nije bila moj poslodavac u tom trenutku, nije bila predsednica Labrisa, bile smo ljudska bića koja se bore za ljudska prava. Neprocenjiv osećaj! Zato idemo dalje i ništa nas ne zaustavlja u toj borbi!

ŠIRENJE ZNANJA I ISKUSTVA

Posmatrajući stvari oko sebe, u meni se probudilo veliko nezadovoljstvo. Previše nepravde na ovom svetu stvorilo je u meni želju da to promenim i da menjam stvari svakog dana, a ne samo periodično ili po potrebi. Aktivizam je postao deo mene. Možda ne mogu da se pohvalim kako sam revolucionarno promenila i učinila stvari boljim. Na prvi pogled, čini se da je sve ostalo isto. Ali kada malo bolje zagrebem shvatam da ljudi iz moje okoline stvari gledaju i prihvataju drugačije. Svesniji su da ne možemo zauvek živeti u neznanju krijući se od stvarnosti.

Moja borba ide malim, ali sigurnim koracima. U celom tom procesu shvatam da menjam sebe, način i pristup aktivizmu. A šta je za mene aktivizam? To je stalni proces borbe za bolji svet. Ako ne svet onda za bolju okolinu u kojoj živimo. Borba da se bude bolji čovek. Aktivizam je za mene širenje znanja i iskustva, podsticaj ljudima da otvore sebe za nešto novo. Pomoći im da promene dožive na pravi način, da uvide kako i ono što je drugačije može doprineti razvoju nas kao ljudskih bića i učiniti nas srećnijim.

Svi mi težimo nečemu sto se zove sreća, to ne znači da zarad sopstvene treba da uskratimo sreću drugima. Svojim aktivizmom pokazujem i dajem primer drugima da na putu ka sreći trebamo biti solidarni, strpljivi i puni razumevanja.

MRVICA

SPLIT PRAJD

HILJADU ZAŠTO?

NEBOM JE LETELO SVAŠTA, JAJA, PARADAJIZ, FLAŠE, NAJVİŞE KAMENJA. PROŠLO MI JE GLAVOM DA SE TAJ ARSENAL SVAKAKO NEĆE LAKO ISTROŠITI. POLICIJA JE OGRADILA DEO ASFALTIRANOG PROSTORA NA KOME ĆE SE PROGRAM ODRŽATI, ALI OBLIŽNJA PLAŽA BILA JE U PUNOJ VLASTI ZLIKOVACA. VIDELA SAM ČOVEKA SA RAZBIJENOM GLAVOM IZ KOJE JE LIPTALA KRV NA SVE STRANE. KASNIJE SAM ČULA DA JE POGOĐEN JEDAN PROFESOR SPLITSKOG UNIVERZITETA KOJI JE SA SUPRUGOM DOŠAO DA PODRŽI SKUP

Piše: Mali Princ

Četiri dana mi je trebalo da se nateram da pišem o prajdu nakon što je prošao. Split je bio lice mržnje tog dana, koje najverovatnije nikada neću zaboraviti. S druge strane, pobeda ljubavi, na čemu sam zahvalna svim curama koje su 11. juna 2011, uz podršku najhrabrijih dečaka, prošetale/i tu složnu šetnju časti i sloboda. Namerno ovako pišem insistirajući, ne samo iz feminističkih побуда, na tome da su povorku najvećim delom činile žene, već i iz potrebe da naivnom posmatraču obezbedim realnu vizuru. Bio je to dan kada su oni, koji sebe predstavljaju kao hrabre borce (za ko zna šta, „heroje“), „hrabro“ nasrnuli na povorku koju su većinom činile žene čije je jedino oružje u tom trenutku bila pesma. Rasplinuli su se objekti mržnje nad našim glavama umesto sloboda.

Dok je policija na momente odavala utisak kao da neće uspeti da spreči najgore, posle mnogo godina ponovo sam osetila strah od smrti. Prostor kojim je trebalo da prođe naša mala povorka ljubavi pretvorio se u pravo pravcato ratište iz najgorih snova. Sa svim elementima najmonstruoznijih priča koje smo mogli/čuti iza godina rata i zaključnim topovskim udarima, kojima su nasilnici pokušavali da nas istisnu iz „svog grada“, bio je to susret sa najlučim strahom od smrti ikada. Zahvalna sam prvenstveno svim prijateljicama/ima, pa tek onda i pojedinim kama/icima sa plave linije čija je uloga bila da nas štiti.

Bila je to bitka hiljadu strahova i hiljadu hrabrosti. Prvi strah je obojilo naličje situacije u kojoj je iz mase komеšanja policija odvela prvog nasilnika. Povorkom se vest brzo širila, prvi napad je bila leteća pepeljara. Ubrzo potom kristalizovala se svest momenta. Goloruke/i smo isle/i u boj. Tenzija se na putu do rive smenjivala u zavisnosti od gustine kordona policajaca. Do povorke su dopirali glasovi mržnje, provokacije, nasilničke ovacije među kojima su preovladavali oni sa nosećom krilaticom „ubi“, pa je to čas bilo „Ubi! Ubi! Ubi pedera!“ u rmx-u sa naravno „Ubi! Ubi! Ubi Srbina!“. Tek povremeno razredio bi se kordon oko retkih letnjih bašta u kojima su sedele i one grupe koje su nam aplaudirale, skandirale, ustajale u znak podrške. Pomešanih osećanja sa suzama sam pokušavala da ih nagradim osmehom, kako verujem da bi one/i nas nagradili svojim prisustvom kada bi se makar malo sigurno osećale/i u sopstvenom gradu.

Uprkos mržnji, u ime sloboda i časti, povorka ljubavi se i dalje smelo kretala. Bilo je to i jedino što mi je davalо snagu da nastavim. Bez svesti do kojih granica situacija može da se

PROSTOR KOJIM JE TREBALO DA ŠETA NAŠA MALA POVORKA LJUBAVI PRETVORIO SE U PRAVO PRAVCATO RATIŠTE IZ NAJGORIH SNOVA

razvuče, stupale/i smo korak po korak, lagano ka rivi. Kada smo došli do „minskog polja“, krivine najžeće paljbe, koja je trebalo da nas odvede do ograđenog prostora gde je program planiran, začuli su se topovski udari. Time je „naš rat“, zbog koga nismo došle/i, zvanično i počeo. Ispred hitaca kovanica, upaljača, flaša, kamenja, stakla, divljački počupanog cveća, a uprkos povređenima, krvi koja je liptala sa razbijenih glava, uprkos razlupanoj kameri i dimu, topovskoj paljbji, samo za trenutak se povorka zaustavila. Dalje smo prdužile/i ubrzo, u najdužih sto metara u životima nekih od nas.

Strah mi je bio taman toliki da nisam ni stigla da vidim nacističke pozdrave kojim su nas nasilnici pozdravljali, sa svega 5, najviše 10 metara od povorke. Između nas i njih, kordon sa jedne i sa druge strane, i nebo nad kojim leti sve što se na rivi može naći. Hodale/i smo brzo mislim, ali trajalo je čitavu večnost. Pre toga sam ponudila svoj kačket curi koja očigledno nije bila spremna na širenje mržnje ni nasilja, pa samim tim ni na sakrivanje od istog, tako da mi je ostala samo kapa od duksa. Prekrila sam se. Trudila se da ne čujem, ne vidim. Drhtala sam svaki korak. U jednom momentu kroz zid kordona izletele su nečije ruke, povukla sam curu sa svoje leve strane da bi zamenile mesta, razmišljajući da bih tako možda mogla da je zaštitim. Zatim sam osetila udarac kamenice ili ko zna čega u nogu. Nisam smela ni da pogledam. U sledećem momentu sam čula jauk. Znala sam samo da još neko od nas nije prošao kako treba. Hodala sam. Ispred sebe sam videla muškarce i žene u povorci kako se trzaju, uplašeni od ptica koje su proletale, na momente između kamenica. U meni je kuvalo u tih stotinak metara, odmotalo se sve što se iz bića može rastvoriti silom. Strah, ljubav, bes, nemoć, tuga, hrabrost, a sve pod okriljem nekog tunela mržnje, kojim smo se skupa provlačile/i, moje/i prijateljice/lji i ja. Kada sam napokon zakoračila u prostor predviđen za održavanje programa iz mene je pokuljalo i more suza. Hiljadu suza, hiljadu strahova, hiljadu hrabrosti. I druge/i su pristizale/i. Cure su me grlike. Rasplakana više nisam umela ni

da se zaustavim. Osmehivala sam se, sa suzama u očima, svima koje/i stužu i koje/i su stigle/i. To je bio jedini siguran znak da su dobro. Počelo je da mi se čini da smo uspele/i. Slušala sam druge. Curu kojoj sam posudila kačket udarila je kamenica u glavu. Moglo se načuti i da je jedan kameraman stradao. Mislila sam u sebi bar je kraj sa žrtvama, a onda je ponovo počelo. Kamenje i cveće čupano sa korenjem. Na nekom portalu sam kasnije čitala da je „dobro da su palme ostale na svojim mestima“, i upravo tako je bilo. Činilo se da svaki tren svašta može doleteti i povrediti tebe ili nekoga od tvojih prijateljica/lja. Nasilnici nisu biali. Pomerile/i smo se iza pozornice, pokušavajući da se koliko toliko zaštитimo. Nebom je letelo svašta, jaja, paradajz, flaše, najviše kamenja. Prošlo mi je glavom da se taj arsenal svakako neće lako istrošiti. Policija je ogradila deo asfaltiranog prostora na kome će se program održati, ali obližnja plaža bila je u punoj vlasti zlikovaca. Videla sam čoveka sa razbijenom glavom iz koje je liptala krv na sve strane. Kasnije sam čula da je pogoden jedan profesor Splitskog univerziteta koji je sa suprugom došao da podrži skup. Ubrije jedna od organizatorki hrabro izašla na binu, uzela mikrofon i održala prvo obraćanje na Splitskoj paradi 2011. Mala paljba na račun države i policije, iz njenih usta na tren kao da je urođila plodom, videla sam policiju kako pravi drugu liniju kordona. Uplašila sam se zatim da će otići i ostaviti nas bez zaštite. Okrenula sam se u panici da pitam ostale šta misle da se dešava.

Dok sam se vratila natrag, ka rivi pogled je bio čist.

Nasilnici su uklonjeni, izgurani sa strana. Ispred je bio samo čist prostor. Plaža, more, nebo i sloboda. Bio je to signal da deo programa ipak treba održati. Najhrabrije i najhrabrijii već su bili na bini. Obraćanja su počela. Strah me je cepao ipak do poslednjeg momenta. A masom je kružila glasina da se plan evakuacije tek pravi, sa naravno-utešnim: „Biće sve OK“. U međuvremenu nastupile su i cure iz LeZbora. Kako već dugo ništa nije preletalo auru našeg slobodnog neba lagano je počelo i opuštanje. Đuskalo se. Smejalo i plakalo. Evakuacija je usledila ubrzo. Odigrana je profesionalno i bez ikakvih incidenta. Iz jednog od kafića dočekao nas je čak i glasan aplauz. Cure su otpozdravljale sruclencima napravljenim od šaka. Moje suze ni tu nisu stale, ali ovoga puta pomešane sa osmehom. Bez problema policija nas je sprovela do sigurnog mesta. Prijateljice iz lokalne organizacije su nas ljubazno ugostile. I poslednje kamenje za taj dan, počelo je da pada, sa naših srca. Ubrije je došao autobus. I krenule/i smo natrag put Zagreba. Sporedni izgrednici su nas i dok smo napuštale/i Split u autobusu, pozdravljali srednjim prstom.

Začuđujuće je da nam je tokom šetnje starim gradom, srednji prst pokazalo i nekoliko starijih gospođa sa obližnjih prozora. Zatim je počela pesma. Znale/i smo da smo došle/i da uradimo neurađeno. Da damo slobodi šansu i u jednom od najkonzervativnijih delova Hrvatske. Misija je uspela. Na našim licima lagano preovladalo je ponos.

ISPRED NAS JE BIO SAMO ČIST PROSTOR. NAJHRABRIJE STALE SU NA BINU

AKTIVNOSTI LABRISA

STRATEŠKO PARNIČENJE

U STRASBURU JE U NOVEMBRU 2011. GODINE ODRŽAN SEMINAR „TRAINING ON STRATEGIC LITIGATION“. BOJANA IVKOVIĆ PREDSTAVLJALA JE LABRIS. ZA OVAJ BROJ LABRISOVIH NOVINA ONA GOVORI O STRATEŠKOM PARNIČENJU, POTREBI ZA NJIM, NJEGOVIM PREDNOSTIMA I NEDOSTACIMA

Piše:
Bojana Ivković

Šta se podrazumeva pod strateškim parničenjem?

1. test slučajeva iznetih pred sud sa ciljem postizanja pravne i društvene promene
2. uticaj pojedinačnog slučaja
3. deo jedne šire kampanje zagovaranja pravnih i društvenih promena

Pitanja koja su bitna za strateško parničenje:

1. uticaj na veći deo ili čitavu LGBT zajednicu - iznošenje slučajeva diskriminacije koje pogađaju veći broj osoba ili grupu osoba
2. podrška LGBT zajednice koja je zagarantovana
3. pronalaženje slučajeva diskriminacije koji se poklapaju sa prioritetima organizacije

Primarni ciljevi strateškog parničenja su:

1. promena zakona i politike kršenja ljudskih prava
2. zalaganje za poštovanje postojećih zakona i njihovo ispravno tumačenje i sproveđenje
3. ukazivanje na potrebu izmena zakona ili prakse koje su diskriminišuće, kao i pronalaženje i popunjavanje praznina u zakonu

Sekundarni ciljevi strateškog parničenja:

1. javna diskusija
2. edukacija javnosti
3. osnaživanje LGBT zajednice
4. razvijanje demokratskih vrednosti i vladavine prava
5. podizanje nivoa svesti o konkretnim slučajevima

Prednosti strateškog parničenja:

1. uticaj na veliki broj ljudi - Sud za ljudska prava će neminovno doneti veliki publicitet koji je značajan za promovisanje određenog pitanja
2. sudska presuda je obavezujuća
3. vođenje ovakvih postupaka osigura va širu zaštitu ljudskih prava ne samo onih koji su u specifičnom slučaju diskriminacije oštećeni već i onih osoba i grupa koje nisu u mogućnosti da se same zaštite vođenjem pojedinačnih postupaka

Mane strateškog parničenja:

1. klijent/kinja, advokat/kinja i LGBT organizacija moraju da se slože oko slučaja
2. Vlada će pokušati da se dogovori izvan suda, plaćajući kompenzaciju
3. proces dugo traje i iziskuje strpljenje

Praktična razmatranja koja bi trebalo da imamo u vidu kod slučaja strateškog parničenja:

1. finansijski izvori - troškovi strateškog parničenja mogu biti nepredvidivi

2. pristup kompetentnom advokatu od poverenja, pravnim stručnjacima i ekspertima.

„Žrtva“ („victim“) izložena diskriminaciji trebalo bi da bude pouzdana, da izaziva saosećanje i da ju je gotovo nemoguće iskompromitovati na sudu.

Takođe, trebalo bi obratiti pažnju na pravi tajming – da li postoji odgovarajuća politička situacija u zemlji i otvorenost sudova za strateško parničenje.

Spremnost na preuzimanje rizika o nepovoljnem ishodu slučaju bitna je stavka i kod strateškog parničenja. Unapred pripremljen rezervni plan može da ublaži nanetu štetu. On može da podrazumeva pozivanje na reforme putem medija, lobiranje i pritisak zajednice u vezi sa predmetom slučaja, kao i pozivanje na međunarodne zakone.

Strateško parničenje podrazumeva dugoročnu kampanju koja donosi rapidne promene u narednih nekoliko godina.

U Strasburu smo se bavili slučajevima strateškog parničenja u oblastima jednakih prava za istopolne parove (bez roditeljskih prava) i jednakim roditeljskim pravima za LGBT pojedince i istopolne parove.

KNJIŽEVNOST I AKTIVIZAM

VENTIL

Piše:
Dragoslava Barzut

Kapalo je kod mog sedišta. Vozila sam se, možda u jednom od poslednjih starih, štokavih gradskih buseva, jer oni novi, pristigli sa ulica japanskih i švedskih gradova koje ču pre posetiti nego što ču im imena upamtiti, uveliko su pržili našim sokacima. Neželjena dejstva švercovana su stanje pojačane budnosti i opreza, većito na desnoj strani busa jer jedino tako možeš da uočiš nepoželjne uniforme među onima koji čekaju i iskočiš kad prigusti. Pisali su mi samo jednu kaznu, toliko davno da nije bitno. Uvek se izvučem, iako jučerašnji dan nikako nije bio „za izvući se“. Počeo je udarcem četkice za zube u nepce, nadomak pljuvačne žlezde a nekoliko koraka kasnije posekotinom malog prsta o ivicu papira. I ovim kapima što su se okomile na moja rama. Pomerila sam se, ali i dalje je kapalo. Ne vredi, kišilo je na desnoj strani. Nema predaha u prevozu. Nema opuštanja. Ne čitaš, čak ni natpise na bilbordima. Posle mesec dana šverca, razviješ periferni vid, pa male fluorescentne mrlje bez napora možeš locirati, čak i ako zabodeš. Jedna takva mrlja upravo se razlila preko celog ekrana.

– Vašu kartu molim? – nije više bila mrlja, bio je to pravi čovek, sa Zubima i očima koje nisu gledale u mene, već negde iza. Osetila sam miris hladnoće i kiše sa njegovog fluorescentnog prsluka.

Pokazala sam mu kartu, neponištenu. Okrenuo se tek toliko prema meni da konstatiše da je zaista neponištena. Blentavo se nasmejam, ali ljubazno, kako to činim kada znam da sam usrala, a nastojim spasiti što se spasti da. Blentić smešak koji kaže: „Neće se ponoviti“. Pogledao me je u oči a onda raspizdio svoj pogled kroz sredinu busa da bi ga, podižući nos i bradu, zaustavio na automatu za poništavanje karata. I sve to bez reči.

Upalilo je. Ustala sam i poništila svoju kartu. Bez reči. Kada su izašli zabola sam u bilbord Osetite stvarnost. Jea rajt.

Jutros sam se prvi put probudila u njenom stanu. Nikada nije bilo potrebe za tim, bile smo na tri minuta. Kažem sebi da je to zato što su svi prevozi otišli, kao da nisu imali dovoljno vremena da odu za ove poslednje tri godine otkad sam se odselila iz kraja. Bliskost je donekle stvar pristupa nekom odnosu ali takođe i poklapanja energija dve osobe, bez obzira da li seksualna privlačnost postoji. Kod nje nikad nisam stajala u redu za seks. Dobar seks kad mogu i kad hoću, bez forsiranja. Ona je ipak bila samo devojka iz kraja koja se dobro kara. To je bilo do te mere jasno da nije bilo prostora za preispitivanja uopšte. Bila je fatalna za mnoge muškarce, a bila je najveći muškarac kojeg sam poznavala. Izgled zna da vara. Trebalо je da znam da nikada nije „samo seks“

Sad kad je ona otišla na posao, trebalо je otići po hleb, posetiti jedan od džinovskih marketa koji su nikli za ove tri godine koliko nisam ovde. Jedino što se gradilo u kraju kad sam ja bila tu, bila je crkva. Sada su svi na istoj livadi, i marketi i crkve. Znala sam bar pet načina da dođem do crkve. Deset godina su mi zvonili na interfon skupljajući dobrovorne priloge za nju. Završili su je kad sam se odselila iz kraja. Kako ružna sintagma stari kraj, a podjednako glupa kao novi početak. Hodam polako, ali mi pogled jurca. Kao da ču svakog časa uraditi nešto što će me razotkriti. Zagledamo se bojažljivo stari kraj i ja, pazeci da nam se pogledi ne ukrste, ko će koga isprepadići, kao bivši partneri, ljubavnici, cimeri, kolege ili prijatelji, fajnali svesni da je jedina razlika među svim tim odnosima - pristup. Bliskost je stvar pristupa. Znala sam bar pet načina da dođem do crkve, a ja sam uvek birala isti. I pogled mi je svratio na ista mesta. Na prozor iznad prolaza, drugi desno, isto je gorelo svetlo, neonsko, serijska proizvodnja. Sve kuhinje u kraju imale su istu rasvetu i iste pločice, socijalne, na veliko. Zatim na kontejnere, pa na smeće. Smeće je svuda isto.

Kad pređeš iz kreveta za kuhinjski sto, znaš da to nije samo seks. Iste namirnice koje čekaju da ih isečeš. Ista daska. Ne i nož. Onaj naš je tup. Ovaj je oistar. Isekla sam luk za tili čas, bez suza. Kesa za smeće, na sudoperi, mokra, nekoliko ljsuka od jaja, ostaci praziluka, koja limenka piva i prazna boca belog vina. Smeće je svuda isto. Miriše na život u dvoje. Miriše na nas.

U vreme kada smo nas dve upale u kombinaciju, ona je pored sebe imala tipa divnog dupeta, i osmeha. I dobre spike, meni je bio beskrajno zanimljiv u svim epizodama velikih biznis planova, koji bi uvek propali, ali nema veze. Nas dvoje smo imali opuštenu spiku, smooth. A i delili smo isti osmeh prema Elvisovoj pesmi Suspicious minds. Bili smo ok. Tada muškarci kakav je on bio još uvek nisu pomicali da bi ih devojka mogla varati sa devojkom. Ni danas nije mnogo bolje, danas misle da ih devojka ne može ozbiljno varati sa devojkom.

U njenom stanu sam previše gost da bih ga mogla prisvojiti kao svoj. Svакако bi to teško išlo. Meni to uvek teško ide, taman kad prevaziđem konfuziju za prisvojnim zamenicama, nastane zbrka sa priloškim odredbama za место, kod mene ili kod nas na gajbi?

Pre nego što se vratiла sa posla, postavila sam sto za jedno – to čak glupo i zvuči, istuširala se kao posle seksa - jer tuš posle spremanja ručka zvuči još gluplje, uzela svoju majicu iz korpe za prljavi veš, obukla je. Zaključala sam vrata i ostavila ključ ispod otirača. Izašla sam napolje. Sačekala sam prevoz, sela. Trebalо je već da znam da pohota nije ljubav. Ali sam bar nešto naučila, da postavim sebi pravo pitanje, Karver me je naučio. O čemu govorimo kad govorimo o ljubavi? O seckanju luka...

– Vašu kartu, molim! – videla sam samo uredne ženske obrve kako se mršte.
– Nemam.

– Dajte dokumente ili 1500 din. - a ja imam i jedno i drugo al' ne dam! Eto ne dam, namerno!

Ljudi koji se voze prevozom dovikivali su kao da smo na tribinama: „Daj jbate pusti je” i „Ne pokazuj dokumente”.

- Nemam ih.
- Dobro – uhvati se za telefon – jbgva zovemo komunalnu policiju, tu su oni. Izvede me iz busa. Tek tad vidim da pada kiša. Izvadim kišobran iz ranca.
- Eto samo ih slušaj, sad ćes da platiš 5000 din. – Ja samo nastavim da hođam.
- Hej! Čekaj, sad će panduri!
- Ma neću ništa da čekam! - Nisam ni pogledala niz ulicu, okrenula sam se u suprotnom pravcu i trk. Čula sam je kako više za mnom: Trčaće za tobom, to je 10.000 din!

Nasmejam se sebi u bradu i pomislim: Catch me if you can! I štrafta. Sve sa kišobranom. Nešto se mislim, niko nije lud da trči za nekom klinkom, danas izgledam kao srednjoškolka sa zakasnelim pubertetom, i to po brdima. Ja se zapucala uzbrdo.

I ništa. Onda sam sišla do stanice. Opet na prevoz. Ovog puta sam je ponistiла. Moraću jednom da izvadim tu markicu.

UMETNOST RADI AKCIJE

Piše: Bojan Krivokapić

Četvrti Lezbejski aktivistički festival *Umetnost radi akcije*, u organizaciji Novosadske lezbejske organizacije, održan je 14. i 15. oktobra 2011. godine u Novom Sadu, u Art klinici i Omladinskom centru CK13. I baš kao što se ovo *radi* može čitati (bar) na dva načina, i znači i nameru i radnju, jer nije jednoznačno, tako ni ovaj tekst ne treba čitati samo u jednom ključu. Namera je ovog teksta da kroz osrvrt na nekolike fragmente sa i oko Festivala *Umetnost radi akcije*, usmeri fokus na ponovno pre/ispitivanje pitanja i fenomena, pre svega, društvene realnosti koja konstantno i permanentno isključuje i tlači sve koji su drugi i drugačiji od dominantnog vladajućeg modela, alternative koje svojim postojanjem i delovanjem tih, ali kontinuirano, dekonstruišu diskursnu matricu u kojoj se vrtimo i koju, na ovaj ili onaj način: perpetuiramo.

Naime, u trenutku kada definisanje društveno-političke situacije u Srbiji, stanja koje traje, izmiče svim drugim određenjima osim: bujajuće nacionalističkim i klerofašističkim, homofobičnim i ksenofobičnim – jedan ovakav festival skreće pažnju, on opominje, ali u isto vreme nudi i alternative. Moguće je kreirati prostor za preispitivanje, promišljanje; moguće je, paralelno uz dominantne obrasce mišljenja i delovanja, predstaviti i živeti i onaj obrazac koji: uključuje. Uključivanje – princip koji je uveliko isključen, jedan

od osnovnih feminističkih principa, u ovih je dva dana u mikrokosmosu, (bar) na dve lokacije u Novom Sadu – živeo.

Umetnost radi akcije uključila je umetnice i aktivistkinje iz Hrvatske, Mađarske, Novog Zelanda, Srbije... uključila je posetioce i posetiteljke, one koji su prepoznali da treba da naprave taj korak, korak dalje na koji se retki usuđuju. U atmosferi zastrašivanja i neizvesnosti, svako malo je zapravo mnogo, možda ne dovoljno, ali svakako: dragoceno. Ideja ovogodišnjeg izdanja festivala bila je da se, više nego ranijih godina, okreće/usmeri ka gradu: grad – jezička odrednica koja se, u ovom slučaju, ne odnosi na gradske strukture, činovnike i političke partije, već na građanke i građane...na one koji prepoznaju poziv – da se uključe.

A sve je počelo sredinom avgusta kada me je Jelena pitala da li bih prihvatio da budem saradnik Festivala. To je sredinom oktobra, traje dva dana. Program je odličan. Ti bi pratilo programe i napisao osrvrt. Poslaću ti linkove umetnica, zaintrigiraće te.

Odmah sam prihvatio.

A prihvatio sam zato što je svaka vrsta podrške naporima da položaj LGBT populacije, položaj Ljudi, onih koji su skrajnuti na sam rub marginе, bude bo-

U ATMOSFERI ZASTRAŠIVANJA I NEIZVESNOSTI, SVAKO MALO JE MNOGO

OSVRT NA ČETVRTI LEZBEJSKI AKTIVISTIČKI FESTIVAL „UMJETNOST RADI AKCIJE“

FESTIVAL RADI ISKORAK/A

„UMJETNOST RADI AKCIJE“ JE UKAZALA NA RAZLIČITE VIDOVE DISKRIMINACIJE OD STRANE DRŽAVE, ALI, ŠTO JE IPAK NAJDRAGOCENIJE: PRIKAZALA JE ŠTA SE DEŠAVA U TRENUTKU KAD SE LJUDI SPOJE, KAD SE IZMEĐU NJIH USPOSTAVI DIJALOG

lji – dragocena. I nije potrebno uložiti dodatni napor kako bi se to shvatilo. Stvar je jasna: dokle god je ijedna osoba ugrožena – ugroženo je i društvo u celini. Ne treba bogzna kakva pamet da bi se to razumelo.

Dan prvi: Aktivistička kuhinja Omladinskog centra CK13.

Ulazeći u dvorište primećujem mnoštvo nepoznatih osoba. Oseća se pulsiranje festivalske atmosfere. Oseća se zagrevanje. Goće i učesnice, još uvek se ne zna ko je ko, ko nastupa, a ko je publika, u ritmu tradicionalne jermenske muzike, smenjuju se u Klubu CK13. Puni i prazni tanjiri. Veganski obrok iz najvećeg lonca. I tegla za priloge. Princip je da ostavi koliko može, a ko ne može – ne mora. Ostaviće neki drugi put. Niko nikom ne broji kašike. Hrane ima dovoljno za sve.

Za malim crvenim stolovima razgovara se o najrazličitijim temama. I onim aktivističkim, i onim umetničkim. Čuju se jezici: srpski, mađarski, hrvatski, engleski, češki... Čuje se žamor i smeh.

Stidljivo prilazim loncu i sipam još. Shvatam da se nisam oslobođio osećaja da me neko nadzire. Negde u dubini plaćam se kazne. Od najranijeg detinjstva nas uče šta je red. Priči po još jednu porciju smatralo se, u najmanjem, nepristojnim. No, sveprisutno nadzira-

nje i kažnjavanje iz ovog su ambijenta – isključeni.

Sa nama je i inspektor. Još uvek ne znam ko je, ne mogu da ga prepoznam. Inspektor u civilu, za dva će dana postati temom mnogih razgovora, čovekom od poštovanja, možda čak i divljenja, u svakom slučaju: iznenađujući i nezaobilazan detalj ovogodišnjeg festivala.

Ne osećam tenziju, strah. Organizatorke su mi rekле da postoji rizik od incidenta, to svakako. Međutim, učestali napadi na Omladinski centar CK13 u poslednjih nekoliko meseci, sve brojniji graffiti mržnje i pozivanja na nasiљje svuda po gradu, javni diskurs koji te signale, taj jezik – ne prepoznaje (a zapravo razume vrlo dobro), pokazateљi su stanja latentne opresije koja sve češće doživljava svoju eskalaciju.

* * *

Helena Janečić, umetnica iz Osijeka, pokušala je da kroz strip preispita pitanje postmoderne rekonstrukcije, ili kako stvoriti bezobrazno zgodnu lezbo heroinu. Na otvaranju izložbe, u Art klinici, ona je istakla da se u svojim radovima bavi temama iz svakodnevnog života lezbejki, temama iz svog svakodnevnog života. Umetnica koja živi i stvara u Hrvatskoj, jedno je vreme boravila u Sjedinjenim Američkim Državama. To joj je iskustvo, kako navodi,

bilo dragoceno za sagledavanje konteksta u kojima umetnica, uz to lezbejka, stvara. Pred publikom u Art klinici, Helena Janečić ističe da njeni radovi govore sami za sebe i sami o sebi. Navela je da ne želi da pojašnjava svoju umetnost. Na kraju je, uz smeh, dodala da je srećna što su ona i njeni radovi uopšte tu, jer je stanje na graničnom prelazu između Srbije i Hrvatske bilo takvo da zamalo da je ne puste, a neki su radovi i ostali: na granici. Pokupiće ih u povratku, nada se.

* * *

--- djevojka u ljubičastom prsluku svojim malim mobilnim telefonom snima sve. beleži prisutne. ne govori ---

* * *

Nakon otvaranja izložbe, iz Art klinike idemo prema CK13. Film *The Secret Years*, rediteljke Marie Takacs iz Budimpešte, govori o životima lezbejki u Mađarskoj i povlači paralelu kroz godine komunizma, njegovog pada i faze nakon toga. Životne priče žena lezbejki markiraju pitanja koja se odnose na prihvatanje, prepoznavanje, skrivanje, bezbednost, te u konačnici – pitanje ostvarenja i ispunjenja života dostojnog Čoveka. U diskusiji koja je usledila nakon filma i koju je moderirala aktivistkinja Jelena Andelovski, otvorena

MOGUĆE JE, PARALELNO UZ DOMINANTNE OBRASTE MIŠLJENJA I DELOVANJA, PREDSTAVITI I ŽIVETI I ONAJ OBRAZAC KOJI: UKLJUČUJE. UKLJUČIVANJE – PRINCIP KOJI JE UVELIKO ISKLJUČEN

su pitanja koja se odnose na značaj snimanja i prikazivanja ovakvih filmova (samo) unutar zajednice, na iskustvo bivanja i poziciju lezbejke rediteljke, ali i na položaj lezbejki za vreme komunizma i sada, u stanju EU. U diskusiji je, osim Marie Takacs, učestvovala i Dorottya Redai, iz Festivala lezbejskih identiteta LIFT, takođe iz Budimpešte. Ona se osvrnula na lezbejsku aktivističku scenu u zemlji iz koje dolazi, na napore i poteškoće sa kojima se lezbejske aktivistkinje u okviru svog rada sreću, kao i na koncept i ovogodišnje izdanje Festivala LIFT. Nakon nekoliko pitanja iz publike, slede povlačenja paralela između mađarskih i jugoslovenskih priča, te odnosa države prema zločinima iz prošlosti, sa naglaskom na zločine počinjene nad lezbejkama i gejevima, usledilo je pitanje inspektora u civilu. On se predstavio i zamolio za više detalja u vezi sa merama i mehanizmima uspostavljanja zaštite LGBT populacije u Mađarskoj. Rekao je da bi mu te informacije, kao inspektoru, ali i kao čoveku, pomogle u daljem radu, jer želi da učini sve što je u njegovoj moći kako bi se stanje promenilo na bolje. Publiku je njegov gest, u najmanjem, iznenadio. Nekima je ulio nadu da će se stvari, jednog dana, zaista – promeniti.

Nakon gotovo punih dva sata, već uveliko posle ponoći, diskusija je formalno zaključena, ali je publika i atmosfera razgovora koji polako prelazi u žurku – nastavila da se razvija, a sve u ritmu festivala.

Dan drugi: Aktivistička kuhinja Omladinskog centra CK13.

Društvo već uveliko homogenizovano, ali dolaze i nove. Hrana, muzika i polazak prema Art klinici, na otvaranje izložbe *Prižori iz života Zečice Jensen*.

Zečica Jensen je mala, stane u šaku. Ali je njena priča velika, prekoceanska, transkontinentalna. Proputovala je gotovo ceo svet, gostovala u galerijama, muzejima, teatrima, izložima, terasama i raznim očekivanim i neočekivanim mestima, običnim i neobičnim. U kutku Art klinike, na zidu su njene fotografije, sa strane ide projekcija filma o njoj, a u sredini je mali drveni sto sa mnoštvom njenih autograma i njom samom – Zečica Jensen stigla je i u Novi Sad!

S obzirom da ne voli da govori o sebi i da nije navalentna, uz to je i plišana igračka, u ime Zečice Jensen govori Helen Varley Jamieson, umetnica s Novog Zelanda. Ona pojašnjava koncept izložbe, govori o njenom istorijatu i planovima i poziva sve koji hoće da se upoznaju i druže sa Zečicom Jensen – da je pronađu na facebooku. Zečica Jensen je otvorena, radozna i dobromernna. Nemojte se stideti da joj priđete. I obavezno uzmite kartončić sa njenim zečnjim autogramom.

U festivalskoj brošuri, uz najavu ove izložbe, stoji i odlomak iz manifesta umetnice: „Umetnost je transformativna, a sada nam je više nego ikada potrebna transformacija – na ličnom i društvenom nivou. Ja sam umetnica-nomadkinja iz

21. veka, inspirisana ljudima koje srećem i mestima do kojih stižem, kreiram umetničke radeve koji slave i propituju savremeni trenutak. Privlače me osobe koje umeju da nađu radost uprkos teškim vremenima, ljubav uprkos različitosti i mir uprkos konfliktu, zato što nam takvi ljudi nude viziju za budućnost u ovom složenom svetu. Istraživanje mi je pokazalo da su većina

ovih ljudi umetnici i umetnice, u ovoj ili onoj oblasti, često pozorišni umetnici/ce, i zato je tu prostor u koji sam odlučila da uperim svoje objektive...“ Publika, sačinjena od osoba bliskih i manje bliskih umetnosti i aktivizmu, različitim generacijskim kodova i pogleda na svet, u nekoj neobičnoj atmosferi prilazi izložbi, otvara se Zečici Jensen, upoznaje se sa njom i nakon toga zajedno otvaraju neku novu i neprečišljivu dimenziju.

-- devojka u ljubičastom prsluku svojim malim mobilnim telefonom snima sve. beleži prisutne. ne govori --

Petak, 14. oktobar

**“Postmoderna rekonstrukcija:
ili kako stvoriti bezobrazno zgodnu lezbo heroinu”**

Otvaranje izložbe stripa Helene Janečić i razgovor sa autorkom.

Helena Janečić je rođena 1979. u Osijeku. Nakon što je diplomirala na Univerzitetu Furman, USA, i Akademiji likovnih umetnosti u Zagrebu, kreirala je strip superheroинu Horny dyke, pastoralne slike slavonskih snaša (“Snaše”, Galerija SC, Zagreb, 2008.) i mnoge druge projekte. Izlagala je na nekoliko samostalnih i grupnih izložbi u Hrvatskoj i inostranstvu, u različitim medijima od slikarstva, stripa do muzičkog performansa. U radovima se bavi temama iz svakodnevnog života lezbejki. Živi i radi u Osijeku, u nadi da će jednom živeti u Berlinu, makar par meseci.

ART Klinika, Grčkoškolska 5, u 18:30h

Subota, 15. oktobar

“Prižori iz života Zečice Jensen”

Otvaranje izložbe fotografija.

Iz manifesta umetnice : „Umetnost je transformativna, a sada nam je više nego ikada potrebna transformacija – na ličnom i društvenom nivou. Ja sam umetnica-nomadkinja iz 21. veka, inspirisana ljudima koje srećem i mestima do kojih stižem, kreiram umetničke radeve koji slave i propituju savremeni trenutak. Privlače me osobe koje umeju da nađu radost uprkos teškim vremenima, ljubav uprkos različitosti i mir uprkos konfliktu, zato što nam takvi ljudi nude viziju za budućnost u ovom složenom svetu. Istraživanje mi je pokazalo da su većina ovih ljudi umetnici i umetnice, u ovoj ili onoj oblasti, često pozorišni umetnici/ce, i zato je tu prostor u koji sam odlučila da uperim svoje objektive...“

ART Klinika/Šok galerija, Grčkoškolska 5, u 18:30h

Pred polazak u CK13, devojka u ljubičastom prsluku, posetiteljka, ona što svojim malim mobilnim telefonom snima sve, beleži prisutne i ne govari – progovara. Prilazi grupi momaka i devojaka i *iznosi svoj stav*, da je sve to u redu, da ona *sve pribavlja i poštuje*, ali bi *savetovala devojkama da možda pokušaju s muškarcima*. I kreće toliko puta ponovljena priča: šta je *prirodno*, šta *nije prirodno*, šta je *normalno*, šta *nije normalno...* Prisutni/e je slušaju i ne ulaze u rasprave. Devojka u ljubičastom prsluku je samouverena. Sigurna je, *ima stav*. Usled nedostatka volje za sukobima među prisutnima, vidno izrevoltirana, ona izlazi iz Art klinike. Sa svojim malim mobilnim telefonom i prisutnima koje/i su: zabeležene/i.

* * *

Dvorište CK13 se puni, muzika se utišava. Uskoro počinje online performans MAKE – SHIFT, umetnica Helen Varley Jamieson i Paule Crutchlow. Ovaj performans se odigrava u dve obične dnevne sobe, jednoj u Londonu, drugoj u Novom Sadu. On nastaje pred i sa publikom u CK13 i online publikom širom sveta. Umetnice koriste audio-vizuelnu komunikaciju, chat i sredstva performansa. Tema oko koje se događa performans je ekološka, pitanje otpada, ambalaže, recikliranja. Nakon stidljivog početka, prisutne/e polako prilaze tastaturi i počinje chat. Diskusija se lagano razvija. Neki ostaju na svojim mestima, ne želeći da se uključe. Forma performansa im je svakako zanimljiva, tema manje-više. U diskusiji koja je usledila nakon performansa, a u kojoj su, uz Helen Varley Jamieson i Biljanu Stanković Lori učestvovale/i i prisutne/e, najviše se razgovaralo baš o odabiru teme u odnosu na kontekst u kojem se performans realizuje. Iako su teme iz oblasti ekologije neminovne i nezabilazne, stekao se utisak da je publici, onoj okupljenoj u CK13 tema ipak bila daleka. Društveno-politički kontekst u kojem se festival događa, još uvek je u raljama nekih drugih tema i problema, pre svega pitanja diskriminacije i nasilja nad LGBT populacijom, ali i ostatim skrajnutim grupama: osobama sa invaliditetom, ženama, Romima..., pitanju suočavanja sa prošlošću, ratnim i post-ratnim pitanjima, odbranom pred

nacionalizmima, klerikalizacijama i inima. No svakako, ovakav performans može biti svojevrsno osveženje i podstrek za neke nove uvide i za izmeštanje iz svakodnevnog konteksta.

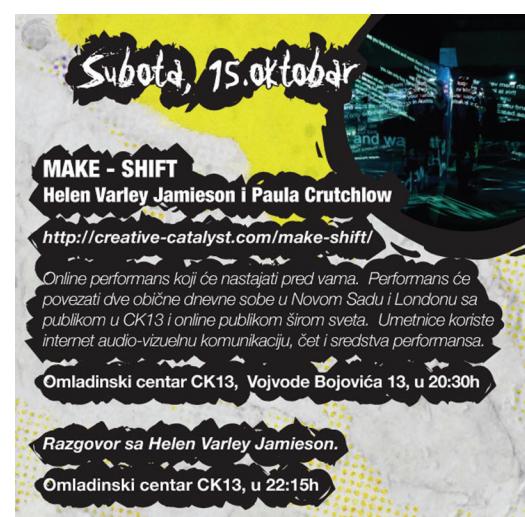
Diskusija se zatvara, kreće muzika i druženje. Biljana Stanković Lori proglašava da je četvrto izdanje Festivala *Umetnost radi akcije* – završeno.

* * *

Ali time aktivistički i umetnički rad na skretanju pažnje na težak položaj LGBT populacije u Vojvodini i Srbiji – nije i ne sme biti završen. Stiže se utisak da u nekim sferama i segmentima još uvek nije ni započet. Iako nije bio pretenciozan, ovaj festival je napravio mnogo. Kao jedini lezbejski festival u ovom trenutku u Srbiji, ali i u celom postjugoslovenskom regionu, *Umetnost radi akcije* je pokušala da kroz umetnost ukaže na to što znači, odn. kako je pripadati nekoj manjinskoj zajednici, u ovom slučaju lezbejskoj. *Umetnost radi akcije* je ukazala na različite vidove diskriminacije od strane države, ali, što je ipak najdragocenije: prikazala je što se dešava u trenutku kad se ljudi spoje, kad se između njih uspostavi dijalog. U okolnostima kada su mediji skoro sasvim ignorisali najave u vezi sa ovim festivalom, kada na nekim mestima nije bilo moguće ni okačiti plakat, dokle, u atmosferi koja se kreće između ignorisanja i pretnji, *Umetnost radi akcije* uspela je da, u skladu sa svojom dobronamernom politikom, politikom Novosadske lezbejske organizacije, napravi iskorak u rizik, ali u isto vreme iskorak u jedan drugačiji i u svakom slučaju: bolji svet.

p.s. Nekoliko dana nakon festivala, devojka u ljubičastom prsluku došla je u prostorije Omladinskog centra CK13 i verbalno napala prisutne. Rekla im je da su svi oni strani plaćenici, da ona vrlo dobro zna što i za koga rade i ko ih za to plaća. Rekla je da im neće pomoci ni ovi ni oni, pa ni policija. Iako možda deluje banalno i benigno, njen je slučaj/nastup: simptomatičan. I nije nimalo bezazlen.

Postavlja se pitanje ko i dokle može da preti, etiketira, pravi kategorije *ovih i onih*, i da li zaista baš нико neće moći da neće hteti: da pomogne?

BOJAN KRIVOKAPIĆ

Aktivista u kulturi i pisac. Više godina bio aktivan u Kamernom pozorištu muzike OGLEDALO, u projektima umetničke edukacije. Bio član užeg tima Međunarodnog festivala Aktuelne muzike INTERZONE. Završio Komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Kratkom prozom i poezijom zastupljen u više zbornika i antologija u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Austriji. Trenutno je na magistarskom programu Studije roda na Centru za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Živi u Sarajevu.

IDENTITETI KAO POLJA ISTRAŽIVANJA:

Pišu: Dragana Stojanović
Aleksa Milanović

Umreži kompleksnih mogućnosti odabira životnih stilova, preferencija, načina predstavljanja, govora, gestikulacije i razmišljanja samo izvođenje ovih aktivnosti se pokazuje kao značajnici nekompletno; drugim rečima, svakog lično svojstvo ili odabir biva uzglobljen u koncept *identiteta* – društveno zamisljene (konstruisane!) pozicije locirane na određeni način u sistemu i odnosima društvenih moći. Sa druge strane, već samo (sa)znanje o mogućnostima (auto)identifikacije izaziva (ali i primorava!) društveni subjekt da bira ili da se uklapa u unapred ponuđene identitetske opcije. S obzirom na to da je rodni identitet možda jedan od prvih identiteta koji bivaju dodeljeni društvenom subjektu u nastajanju¹, a da se preko rodnog identiteta i u zavisnosti od njega seksualnost subjekta imenuje kao seksualni identitet², subjekt se, dakle, od rođenja, pa kroz čitav svoj društveni život kodira i određuje u terminima rodnog i seksualnog identiteta. Ove identitete, iako oni u početku bivaju *dodeljeni* od strane društva (najčešće preko porodice i najbliže okoline koja ih

učitava i proziva), subjekt tokom života može ispitivati, alterovati, menjati i istraživati. Na taj način su i rodni i seksualni identitet otvoreni za promenu i tematizaciju, te se, ovako shvaćeni, od nužnosti, tereta i obaveze, radom na sebi i razmišljanjem o okolini – društvu u kome živimo mogu transformisati u polje slobodnog istraživanja i saznavanja. Identiteti, tako, ne moraju biti sputavajući – fenomen identiteta i mogućnosti rada sa njihovim granicama mogu uticati na osećaj sigurnosti i kreativnu radoznalost koja svakako pobuđuje samopouzdanje i nudi, koliko je to moguće, šansu za kvalitetan odnos prema sebi i drugima.

Aleksa: Ako krenem sa stanovišta da rodni identitet omogućava postojanje seksualne orijentacije, odnosno da samo postojanje širokog spektra rodnih identiteta uslovjava postojanje širokog spektra seksualnih orijentacija, a samim tim i seksualnih identiteta, na prvi pogled može se učiniti da je pred nama mnoštvo izbora koji su opet, ako se vratimo na početak ove konstatacije, potpuno nepotrebni budući da su uslovjeni nečim što nam je zadato i što

Dragana:
Rodni i seksualni identitet otvoreni su za promenu i tematizaciju, te se, ovako shvaćeni, od nužnosti, tereta i obaveze, radom na sebi i razmišljanjem o okolini – društvu u kome živimo mogu transformisati u polje slobodnog istraživanja i saznavanja.

¹ Rodni identitet, kao kulturna interpretacija i pozicioniranje tela subjekta (istumačenog kao poll) kroz zadatosti koje će mu/joj u odgovarajućem društvu i društvenom poretku biti dodeljene praktično je jedan od prvih identiteta kojim bivamo prozivani. Naime, već u trenutku rođenja deteta, sagledavši i istumačivši primarne polne karakteristike nadređeni u matični list upisuju pol, nakon čega sledi odgovarajuće (društveno očekivano i zahtevano!) imenovanje deteta, za čim sledi vaspitanje i dalje uzgabljavanje u sistem i poredak društva. Tako je, praktično, pol (oblik tela interpretiran na određeni način!) od samog početka već – rod.

² Zbir rodnosti subjekta i rodnosti drugog/drugih subjekta/subjekata kojim je prvi subjekt emotivno i/ili seksualno privučen iščitava se kroz kategoriju seksualne orijentacije i, posledično, seksualnog identiteta. Na primer, rodno (samo)deklarisana žena koju privlače žene biće društveno iščitana kao osoba homoseksualne orijentacije, a identitetski se ona može, na primer, opredeliti za termin/društvenu kategoriju lezbejka. Kako svaki identitet – društvena kategorija sa sobom nosi i oštice (stereo)tipiziranja, društvene kategorije nam se često mogu učiniti šturo oblikovima ili na neki način „tesnim“.

PUT KOJI NAS NEPRESTANO GRADI

IDENTITETI NE MORAJU BITI SPUTAVAJUĆI, MOGUĆNOSTI RADA SA NJIHOVIM GRANICAMA MOGU UTICATI NA OSEĆAJ SIGURNOSTI I KREATIVNU RADOZNALOST KOJA SVAKAKO POBUĐUJE SAMOPOUZDANJE I NUDI, KOLIKO JE TO MOGUĆE, ŠANSU ZA KVALITETAN ODNOS PREMA SEBI I DRUGIMA

Aleksa:

Samo potpuno prihvatanje stereotipa, samodefinisanje u odnosu na njih i kretanje unutar granica omogućava nesmetanu socijalizaciju i uklapanje u zajednice obeležene stereotipom unutar koga se kreće osoba koja ima želju da bude prihvaćena.

nas primorava da se stalno definišemo i redefinišemo kako bi se uklopili ili istupili. Ipak, na našu mogućnost da biramo i na naš trenutni i/ili konačni izbor rodnog, polnog i seksualnog identiteta utiče ne samo ono što nam je po rođenju zadato i nakon toga upisivano tokom odrastanja već i stavovi društva u slučaju da želimo da budemo prihvaćeni od strane istog. Usled potrebe za prihvatanjem od strane LGBTTIQ zajednice ja sam težio uklapanju u nešto relativno poznato i stabilno, pa sam zbog toga izabrao muški rodni identitet i na osnovu stereotipa vezanih za njega izabrao sam sebi ime i usvojio opšteprihvaćen način izražavanja u gramatički muškom rodu. Ova promena zahtevala je i redefinisanje moje seksualne orijentacije koja je zapravo ostala ista kao i pre promene roda ali mi se učinilo da postaje nužno imenovati je drugačije opet radi uklapanja u opšteprihvaćene definicije. Budući da ne želim da se izjasnim kao heteroseksualac a da se sa druge strane ne osećam kao homoseksualna osoba izabrao sam etiketu koja će negirati heteroseksualnost i odlučio se za termin - neheteroseksualac. Ovaj naziv je zapravo proistekao iz političkog stava i želje da ostanem unutar LGB zajednice. Mada, u tom slučaju on više označava moj seksualni identitet nego seksualnu orijentaciju koja, zahvaljujući nemogućnosti da se preciznije definiše, postaje za mene nebitna kao pojam ili deo identiteta. Koliko god ova potreba za samodefinisanjem i uklapanjem delovala komplikovano i zamorno, ona stvara relativno malo problema u odnosu na potrebu

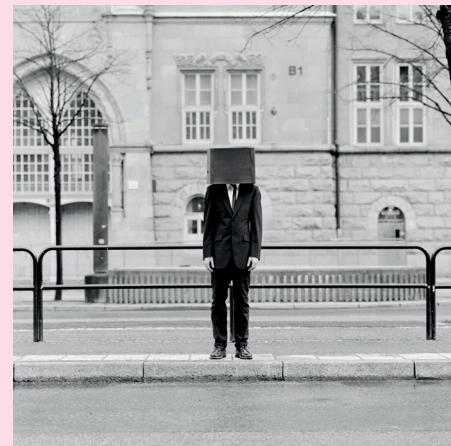
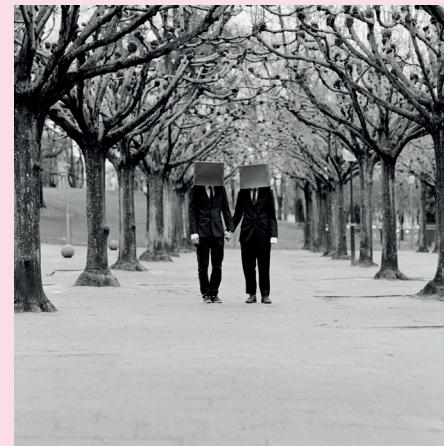
drugih da me definisu i shodno tome mi dozvole da se uklopim ili ne uklopim u normirane skupine/zajednice. Definicije drugih, naravno, zavise od toga šta smatraju relevantnim u datom trenutku, a to može biti moj fizički izgled, jedinstveni matični broj građana/oznaka pola u ličnoj karti, rodno izražavanje ili rodnost osobe sa kojom sam u nekoj vrsti emotivne ili seksualne veze. Najčešći obrazac koji se javlja prilikom ovakve vrste dešifrovanja subjekta je svakako rodno binarni obrazac iz koga se naknadno izvlače definicije vezane za seksualnost. Sve ovo navodi na zaključak da samo potpuno prihvatanje stereotipa, samodefinisanje u odnosu na njih i kretanje unutar granica omogućava nesmetanu socijalizaciju i uklapanje u zajednice obeležene stereotipom unutar koga se kreće osoba koja ima želju da bude prihvaćena.

Dragana: Saznavajući, shvatajući i prihvatajući svoju seksualnost koja je oduvek bila široko postavljena i usmerena prema različitim rodnim i polnim entitetima i kombinatorikama susrela sam se sa *imperativom identitetskog određenja*. Drugim rečima, iako ja lično dugo nisam osećala potrebu da *imenujem* svoju seksualnost i tako istupim u okviru određene kategorije i seksualnog *identiteta*, moja najблиža okolina, kao i poruke koje su do mene dopirale putem raznovrsnih društvenih medija – knjiga, filmova, reklama, časopisa i magazina na neki način su tražili da se definišem i „odredim“. Prateći rodnu binarnost koju društvo postavlja kao dominantni polno-rodni orientir pre-

da mnom su bile svega tri kategorije: heteroseksualna, homoseksualna i biseksualna, a svaka od njih je bila suviše uska i isključiva za ono što je predstavljalo i definisalo moju seksualnost. Naime, svaka od ovih kategorija u sebe je uključivala prestup: ukoliko definišem

mi je toliko stalo do samoosnaživanja u dodiru sa lezbejskom zajednicom, te zašto jednostavno ne mogu ostvariti kvalitetnu vezu sa strejt muškarcem koji nije zainteresovan za kompleksno preispitivanje društvenih konstrukcija polnosti, rodnosti i seksualnosti,

termin koji mi se i danas čini veoma preciznim u odnosu na moju poziciju u heteronormativnom društvu u kome živimo!), da bih potom usvojila (i) termin panseksualna, kako bih konačno u svoj seksualni identitet uključila čitav široki spektar identiteta i seksualnosti

sebe kao lezbejku, trebalo bi da pristanem na to da mi se ne svidi niti jedan biološki ili transrođni/transseksualni muškarac. Ukoliko se definišem kao biseksualna, trebalo bi da pristanem na rodno binarni model (sviđaju-mi-se-i-žene-i-muškarci-ali-ne-i-ono-što-je-van-tih-kategorija). Međutim, kako god pokušavala da se definišem, moja seksualnost je uvek „iskakala“ iz određenja zadatog odabranom kategorijom. Možda još šokantnije saznanje bilo je to da svaki eksces moje seksualnosti ujedno predstavlja i svojevrsni prestup unutar društvene zajednice koja me je (do tada) prihvatala: ispostavilo se da je razgovor o takvim ekscesima svojevrstan tabu; bilo mi je teško da među strejt ljudima pričam o tome kako me privlače žene; sa druge strane, moje prijateljice lezbejke nisu razumele kako i zašta bi me privukao muškarac, a nekad mi se činilo da to i ne želete da slušaju, te da im se to čini kao ozbiljan prestup moje seksualnosti (što je bilo istumačeno i kao ozbiljan prestup moje ličnosti) u odnosu na moj, u tom trenutku odabrani lezbejski identitet. Biseksualnima, pak, nije bilo jasno zašta

te samosvestan po pitanju sopstvenih polnih, rodnih i seksualnih pozicija. Zapravo, moja potreba da (pre)ispitujem, problematizujem, interpretiram i istražujem sebe i svoju rodnu, polnu i seksualno-identitetsku poziciju u društvu sve više me je udaljavala od svake potencijalne kategorije kojoj bih eventualno pripadala, odnosno sve više me je onemogućavala da se u potpunosti uklopm u jednu od ponuđenih (zadatih!) društvenih kategorija. U jednom trenutku pitanje identiteta za mene je postalo pitanje mučnog i gotovo nemogućeg (samo)određenja, do momenta kada sam rešila da odbacim sve kategorije. Međutim, ni to nije išlo lako – kao društveno konstruisani, kodirani i ustrojeni subjekti mi postojimo samo u kontekstu i odrednicama (auto)identifikacije i identiteta, odnosno u odrednicama društvenih kategorija unutar i/ili van kojih sagledavamo sebe i druge, i u odnosu na koje se orijentisemo. Biti bez identiteta je, dakle, bio nemoguć zadatak. Moja okolina je tražila da se definišem, ja sam ponovo osećala potrebu da se definišem. Neko vreme sam istupala kao neheteroseksualna (ovo je

ljudi koji me privlače, koji su me privlačili ili koji će me privlačiti, a koji se ne mora (ali se može) kretati u okvirima binarne polno-rodne konstrukcije muško:žensko. Dugo sam razmišljala i o terminu *queer*³, no kako se ovaj termin pre svega vezuje za izbegavanje, izmicanje, odmicanje od polno-rodno-seksualnih normi, kanona i granica, a ja često (ali ne i uvek!) biram upravo da ih proživljavam, ispitujem, preispitujem, razmatram, približavam im se, igram se njima, razgrađujem ih ili ih pomeram, ostajem ipak pri terminu panseksualna. Društvo me, naravno, i dalje iščitava u odnosu na moje partnere/partnerke ili na moju trenutnu emotivnu i/ili seksualnu želju: kao lezbejku, biseksualnu ili heteroseksualnu, a katkad se svaki njihov pokušaj definisanja moje seksualnosti završi pitanjima na koje uvek volim da pružam, koliko je to u mojoj moći, otvorene od odgovore. Nisam, dakle, izbegla potrebu za samodefinisanjem, ali mi je upravo ta potreba omogućila put istraživanja, preispitivanja, učenja i razmišljanja kao put kreativnog saznavanja logike društva unutar koga živimo, koje nas izvo-

³ Termin queer se u početku na anglosaksonskim govornim područjima upotrebljavao kao pežorativan – pogrdan termin za ljude drugačije seksualnosti od heteroseksualne ili drugačije rodnosti od društveno normirane i prihvatljive muške i ženske, no u poslednjim decenijama XX veka ovaj termin se pre svega od strane teoretičarki i teoretičara roda rehabilituje i rekoncipira kao termin koji označava one koji se ne uklapaju, odnosno ne pokoravaju društvenim kanonima vezanim za kategorije polnosti, rodnosti i seksualnosti. Termin queer, dakle, ujedno postaje i sinonim za otpor društvenim represijama, za transgresiju (us)postavljenih granica, kao za i ponos zbog volje i doslednosti da se ove granice preispitaju, izbegnu, ponište i dekonstruišu.

di kao subjekte, ali koje nam, upravo svojim relativno čvrstim pravilima, paradoksalno, omogućava da ta pravila razgradimo, redefinišemo i/ili transgresiramo.

Aleksa: Aktivizam uopšte, pa i LGBT

takođe, ostao isti. Sve ono što želim da menjam, trudim se da menjam prvenstveno zbog sebe i u tom procesu kako mi je bitno da se bilo šta što ču raditi ili podržati ne kosi sa mojim shvatanjima i uverenjima. Trudim se da svaku svoju aktivnost ili neaktivnost argumen-

tistički. Svaki put kada makar još jedna osoba od mene sazna nešto novo ili (raz)otkrije (možda u sebi i razgradi!?) društvene konstrukcije rodnosti, polnosti i seksualnosti – ja sam neizmerno srećna. Biram put (samo)edukacije kao put istraživanja sopstvenog su-

Aleksa:

Sve ono što želim da menjam, trudim se da menjam prvenstveno zbog sebe i u tom procesu kako mi je bitno da se bilo šta što ču raditi ili podržati ne kosi sa mojim shvatanjima i uverenjima.

Dragana:

Svaki put kada makar još jedna osoba od mene sazna nešto novo ili (raz)otkrije (možda u sebi i razgradi!?) društvene konstrukcije rodnosti, polnosti i seksualnosti – ja sam neizmerno srećna.

aktivizam, prema jednoj od definicija, predstavlja delovanje koje se vrši sa namerom da dovede do određenih društvenih promena. To delovanje, po meni, je svako javno nepristajanje na normativ i zadate društvene obrasce/prakse/politike. Može se delovati na različite načine i u različitim razmerama, a ti parametri zavise od nas samih, odnosno od naših mogućnosti i potreba. Do skoro mi se činilo da sam neposredno nakon autovanja bio spremjan da delujem intenzivnije nego što to danas želim, ali sam zapravo došao do zaključka da se promenio samo način delovanja, ali ne i intenzitet. Promenio se samo moj odnos prema ljudima i pristup problemu. Interes je,

tujem sa namerom da ti argumenti budu shvaćeni kao poziv na razmišljanje a ne kao puko opravdanje. Takvim načinom razmišljanja i delovanja smatram da doprinosim zajednici tačno u onoj meri koju smatram da mogu da podnesem, a da pritom ni u jednom trenutku ne pomislim da ču se pokajati ili poželeti da odustanem od svega.

Dragana: Moj život je moj aktivizam. Svaki put kada izađem na ulicu sa svojim partnerom koji je transseksualac koji nije ušao u tranziciju, svaki put kada nekome pričam o sebi, svaki put kada tematizujem pitanja rodnosti, polnosti i seksualnosti, što praktično činim svakodnevno – ja postupam ak-

bjektiviteta, ali i kao put koji će možda pomoći i drugima tokom njihovog susreta sa ovim ili sličnim pitanjima identitetske egzistencije. Biram radionice, seminare, teorijsko istraživanje, pisanje i govor kako bih sebi razjasnila društvene procese sa kojima se susrećem, kroz koje prolazim i u koje/kroz koje bivam uvučena/provučena, ali i kako bih sa drugima podelila svoja razmišljanja, te se susrela i sa njihovim iskustvima. U međusobnoj komunikaciji upoznajemo kako sebe, tako i druge, osnažujemo i bivamo osnažene/i, dajemo podršku i bivamo podržane/i. Za mene je već to dobra osnova za sreću, te podstrek za hrabrost, ponos i neumornu kreativnost.

DRAGANA STOJANOVIĆ

Dragana Stojanović se studijama roda, feminizmima, postfeminizmima kao i LGBTIQ aktivizmima aktivno bavi od 2006. godine. Učestvovala je na brojnim seminarima i radionicama iz oblasti studija roda, LGBTIQ studija i ljudskih i manjinskih prava. Facilitirala je radionice na temu rodnih i seksualnih identiteta, coming out-a, društvene i internalizovane homofobije i transfobije, kao i na temu procesa i pitanja stereotipizacije unutar lezbejske i queer zajednice. Trenutno radi doktorsku disertaciju iz oblasti teorije umetnosti koju gradi na platformama feminizama, postfeminizama, queer studija i teorijske psihanalize.

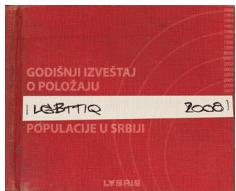
ALEKSA MILANOVIĆ

Član Trans grupe (samo)podrške i podrške za transrodne i transseksualne osobe u okviru organizacije Gayten LGBT

GODIŠNJI IZVEŠTAJ ZA 2007.

Dragana Vučković
Prevod na engleski:
Ana Zorbić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

GODIŠNJI IZVEŠTAJ ZA 2008.

Dragana Vučković
Prevod na engleski:
Milica Jeremić
Lektura: Marija Savić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

GODIŠNJI IZVEŠTAJ ZA 2009.

Dragana Vučković,
Marija Savić
Prevod na engleski:
D. Saržinski
Lektura: A. Delić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

GODIŠNJI IZVEŠTAJ ZA 2010.

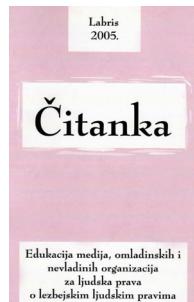
Dragana Vučković,
Marija Savić
Prevod na engleski:
D. Saržinski
Lektura: A. Delić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

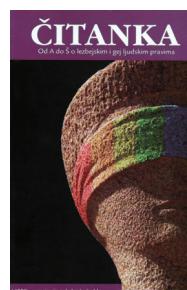
ČITANKA 2003.
Nina Đ. Filipović,
Radenka Grubačić
Lektura:
Dina Rašić
Prelom i dizajn:
Aleksandra R.
Radosavljević

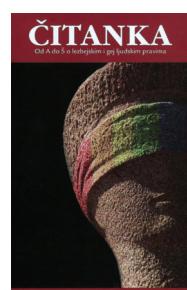
ČITANKA 2004.
Danijela Živković,
Mira J. Vedrana V.
Lektura:
Dina Rašić,
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Nina Đ.F.

ČITANKA 2005.
Lektura:
Dina Rašić,
Aleksandra Rašić,
Jasmina Čaušević
Prelom:
Aleksa Ždero
Dizajn korica:
Ana Klarić
Beograd, 2006.

ČITANKA 2006.
Ljiljana Živković
Lektura:
Aleksandra Rašić
Dizajn korica:
Ana Klarić
Prelom:
Aleksa Ždero

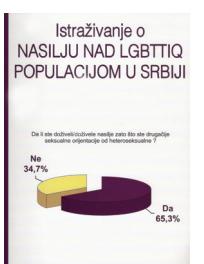
ČITANKA 2009.
Marija Savić,
Lektura:
Aleksandra Rašić
Marija Savić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Izdavanje ove
publikacije
pomogao je
Švedski helsinski
komitet za ljudska
prava

GOVOR MRŽNJE
PREMA LEZBEJSKOJ I GEJ POPULACIJI U
ELEKTRONSKIM MEDIJIMA
Danijela Mladenović,
Dragana Vučković
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Štampa:
Standard 2
Beograd, 2007.

ISTRAŽIVANJE
Ivana Čvorović.
Uredila:
Ljiljana Živković
Lektura:
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Štampa:
Standard 2

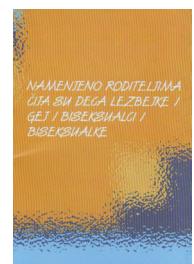
ISTRAŽIVANJE
Ivana Čvorović.
Uredila:
Dragana Vučković
Lektura:
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Štampa:
Standard 2
Beograd, 2006.

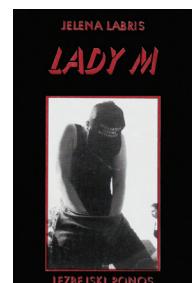
LJUBAV, U STVARI
Ljiljana Živković
Uredile:
Marija Savić i
Radenka Grubačić
Lektura:
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

**PRAVO NA
LEZBEJSKU
EGZISTENCIJU
U SRBIJI**
Dušica Popadić
Ljiljana Živković
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

**NAMENJENO
RODITELJIMA
LGB**
Uredile:
Aktivistkinje
i saradnice
Labrisa
Lektura:
Dina Rašić
Prelom i dizajn:
Mila Gorila

LADY M
Jelena Labris
Prelom i dizajn:
Violeta
Beograd 1995.

LG POPULACIJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI 2006.

Uredila:
Ljiljana Živković
Lektura:
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz

LG POPULACIJA U ŠTAMPANIM MEDIJIMA U SRBIJI 2008.

Uredila:
Ksenija Forca
Lektura:
Radenka Grubačić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Štampa:
Standard 2
Beograd, 2008.

**NAMENJENO
MLADIM
LGB OSOBAMA**
Uredile:
Aktivistkinje
i saradnice
Lektura:
Dina Rašić
Prelom i dizajn:
Mila Gorila

ŽENE KOMETE
Autorka:
Štefa
Markunova
Štampa:
Beograf
Beograd, 1996.

ŽENE NA RIBARSKOM OSTRVU
Autorka:
Štefa
Markunova
Štampa:
Excelior
Beograd, 2002.

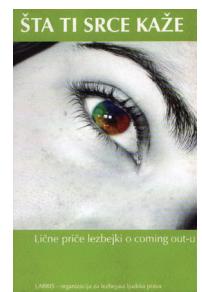
ŽENE U MREŽI
Autorka:
Štefa
Markunova
Lektura:
Slavica
Stojanović
Beograd, 1996.

BILTEN
Mreže nevladinih organizacija za podršku lezbejskih prava
broj 1

POPOSNA NA SVOJE RODITELJE
Kampanja podrške roditeljkama, roditeljima, prijateljicama i prijateljima LGBT osoba
Beograd, 2006.

ŠTA TI SRCE KAŽE
Uredila:
Sunčica Vučaj
Lektura:
Aleksandra Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Beograd, 2006.

PRVO JE STIGLO JEDNO PISMO

Petnaest godina lezbejskog i gej aktivizma u Srbiji i Crnoj Gori 1990-2005.
Lektura i korektura: Aleksandra Rašić
Prevod na engleski jezik: Miodrag Kojadinović
Dizajn korica: Ana Klarić
Uredila: Ljiljana Živković
Tehničko uređenje i prelom: Aleksa Ždero

PRIRUČNIK ZA NOVINARE I NOVINARKE 2004.

Dizajn: Ana Klarić

Štampa: Artest

Tiraž: 100

Beograd, 2004.

PRIRUČNIK ZA NOVINARE I NOVINARKE 2005.

Uredila:

Ljilja Živković

Dizajn korica:

Ana Klarić

Tehničko uređenje i prelom:

Aleksa Ždero

Beograd, 2005.

SEKSUALNA ORIENTACIJA I RODNI IDENTITET U PRAVNOJ PRAKSI
Priredila: Dragana Vučković
Lektura i korektura: Marija Savić
Prelom i dizajn: Milica Todorović
Štampa: Standard 2, Beograd
Godina: 2005.

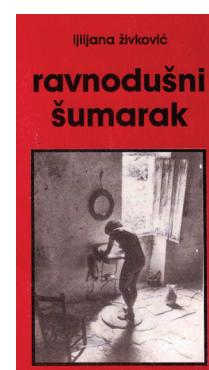

SIGURNIJI LEZBEJSKI SEX
Lektura: D. Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Štampa: Standard 2,
Beograd
Godina: 2005.

SMERNICE ZA PSIHOTERAPIJSKI RAD

Prevod:
Aleksandra Delić
Lektura:
Mirela Pavlović
Korektura:
Jelena Vasiljević
Prelom i dizajn:
Milica Todorović

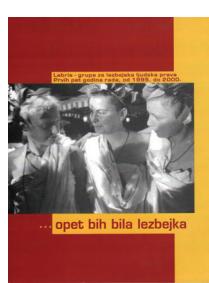
RAVNODUŠNI ŠUMARAK

Autorka: Ljiljana Živković
Štampa: Logos, Totovoselo
Godina: 1995.

SIGURNIJI LEZBEJSKI SEX

Lektura: D. Rašić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Lektura i korektura:
Marija Savić
Beograd, 2007.

OPET BIH BILA LEZBEJKA

Ljiljana Živković
Lektura i korektura:
Dina Rašić
Redakcija: Lepa Mlađenović, Radenka Grubačić, Vesna D. Dizajn: Snežana Škundrić
Prepress: Dragana Petrović
Beograd 2001.

LABRIS - organizacija za lezbejska prava Beograd 2007

TREĆI GLAS - COMING OUT I LEZBEJKE U SRBIJI
Sunčica Vučaj
Uredila:
Radinka Grubačić
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Fotografija: Biljana Stanković Lori
Beograd 2009.
Izdavanje ove publikacije pomogao je SIGRID RAUSING TRUST

ZAŠTITA LGBT PRAVA U SRBIJI - PRAVNA BROŠURA
Priredila: Diana Miladinović
Prelom i dizajn:
Adorjan Kurucz
Lektura i korektura:
Marija Savić
Beograd, 2009.

POLITIKE REPREZENTACIJE LGBTTIQ POPULACIJE U MEDIJIMA SRBIJI
Jelena Višnjić, Katarina Lončarević
Beograd 2007

VREDNOSTI, MISIJA I VIZIJA LABRISA

LABRIS JE LEZBEJSKA, FEMINISTIČKA, NEVLADINA, NEPROFITNA ORGANIZACIJA OSNOVANA 1995. GODINE U BEOGRADU SA CILJEM PROMOCIJE LEZBEJSKIH LJUDSKIH PRAVA I LEZBEJSKE VIDLJIVOSTI U DRUŠTVU.

VIZIJA LABRISA Labris teži jednakopravnom društvu različitosti u kojem će sve osobe bez obzira na njihovu seksualnu orientaciju, identitet i druge različitosti, živeti dostoјanstvno uz potpunu zaštitu i afirmaciju njihovih ljudskih prava.

MISIJA LABRISA Labris je organizacija koja smatra pravo na različito seksualno opredeljenje jednim od osnovnih ljudskih pravom i radi na iskorenjivanju svih oblika nasilja i diskriminacije nad lezbejkama i ženama drugačije seksualne orientacije od heteroseksualne.

VREDNOSTI LABRISA Vrednosti Labrisa - odnose se na lezbejske, transseksualne, biseksualne, heteroseksualne, queer i samoidentifikovane žene (skraćeno će se obeležavati "žene")

1. Poštovanje različitosti, univerzalnosti ljudskih prava i razvijanje solidarnosti po nacionalnom, rasnom, verskom, klasnom, starosnom, profesionalnom osnovu kao i psihičkoj, fizičkoj i zdravstvenoj sposobnosti.
2. Solidarnost sa svim marginalizovanim grupama a posebno sa gej muškarcima, travestitima, biseksualnim muškarcima i ženama, transeksualnim, transrodnim, interseksualnim i queer (u daljem tekstu LGBTIQ) osobama.
3. Zalaganje za jednake mogućnosti kroz pozitivnu diskriminaciju.
4. Podrška, savezništvo i saradnja sa ženama i ženskim grupama u skladu sa politikama saradnje.
5. Labris radi na povećanju lezbejske vidljivost unutar ženskog i LGBTIQ pokreta.
6. Nenasilna komunikacija i ne-nasilno rešavanje konflikata. Članice Labrisa podržavaju politike izvinjenja i praštanja, kao i assertivnost i odgovornost u rešavanju konflikata
7. Transparentnost unutar i van organizacije.
8. Rad po feminističkim principima
 - poverljivost kada se radi o ličnim pričama
 - mešanje u običaje, religiju, porodicu
 - verovanje ženama
 - iskustvo svake zene je jedнако vredno
 - podrška malim koracima ženama
 - ne vrednovati i ne interpretirati iskustvo
 - diskriminacija nad ženama nije lični problem žena već društveni fenomen

Impresum

Labris - organizacija za lezbejska ludska prava • Beograd, Srbija
Tel: 011/323 1547 • Mob: 064/700 82 93 • Fax: 011/337 3011 • E-mail: labris@labris.org.rs • www.labris.org.rs
Uredile: Jelena Vasiljević i Dragoslava Barzut • Lektura/korektura/dizajn/prelom: Dragoslava Barzut
Štampa: Standard 2, Beograd • Tiraž: 500
Beograd 2011
Redovno izdanje lezbejskih novina • Broj: 26 • Godina XVII

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka
Srbiјe, Beograd
305-055.2(497.11)
LABRIS / uredile Jelena Vasiljević i Dragoslava Barzut - God. 1, br.
1 (1995) - Beograd : Labris - organizacija za lezbejska ludska
prava, 1995- (Beograd : Standard 2) - 30 cm
ISSN 2217-4079 = Labris
COBISS.SR-ID 228152839

